

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
INSTITUT EKONOMICKÝCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Praha 2008

Ivo Jánský

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
INSTITUT EKONOMICKÝCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Evropský trh služeb a jeho význam pro ČR

Autor: Ivo Jánský

Vedoucí práce: Prof. Ing. Luděk Urban, CSc., Jean Monnet Professor

Akademický rok: 2007/2008

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jsem jen uvedené prameny a literatury.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 2. června 2008

Ivo Jánský

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce panu Prof. Ing. Lud'kovi Urbanovi, CSc., Jean Monnet Professor za cenné rady, které mi během jejího psaní poskytl.

Bibliografický záznam

JÁNSKÝ, Ivo. Evropský trh služeb a jeho význam pro ČR. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut ekonomických studií, 2008. 68 s. Vedoucí bakalářské práce Prof. Ing. Luděk Urban, CSc., Jean Monnet Professor

Anotace

Bakalářská práce „Evropský trh služeb a jeho význam pro ČR“ pojednává o historickém vývoji vnitřního trhu Evropské unie a zejména pak trhu služeb. Práce se zabývá návrhem směrnice o liberalizaci trhu služeb, kterou prezentoval komisi tehdejší komisař pro vnitřní trh a služby Frits Bolkestein v roce 2004. Obsah směrnice je podrobně rozebrán a jsou zmíněny připomínky členských států a odborových organizací působících v rámci Evropské unie. Dále je zhodnocena schválená verze směrnice z roku 2006 a její důsledky pro poskytovatele přeshraničních služeb.

V práci je rovněž analyzován trh služeb v ekonomice České republiky a role služeb v zaměstnanosti a zahraničním obchodu. Kromě pohledu na služby obecně se práce zabývá i analýzou trhu služeb v informačních technologiích.

Na závěr je prezentována případová studie české softwarové společnosti, jejíž pozice je v české ekonomice pevně ukotvena a která by z liberalizace trhu služeb v Evropské unii měla profitovat. Součástí studie je i příklad vývoje softwarového produktu po liberalizaci a možnosti využití zahraničních poskytovatelů služeb při vývoji, které bude mít česká firma oproti současnému stavu.

Klíčová slova

Trh služeb, Evropská unie, Bolkestein, informační technologie, Česká republika, směrnice o službách

Bibliographical entry

JÁNSKÝ, Ivo. European market in services and its importance for the Czech Republic. Prague: Charles University in Prague, Faculty of Social Science, Institute of Economic Studies, 2008. 68 p. Supervisor Prof. Ing. Luděk Urban, CSc., Jean Monnet Professor

Annotation

Bachelor thesis „European market in services and its importance for the Czech Republic“ deals with historical development of the internal market of the European Union and especially the market in services. The thesis addresses a proposal for a directive for liberalization of the market in services that was presented to the European Commission by its former Commissioner Frits Bolkestein in the year 2004. The content of the directive is closely analyzed and remarks of the member states and unions operating within the European Union are mentioned. Thereinafter the approved directive from the year 2006 is discussed and its impacts on providers of crossborder services are analyzed.

The theses also analyzes the market in services in the economy of the Czech Republic and the role of services in employment and foreign trade. Besides looking at the services in general, the thesis is also concerned with the market in services in information technology.

At the end a case study about a Czech software company is presented. The company is well established in the Czech economy and it should profit from the liberalization in the market in services in the European Union. The case study contains an example of development of a software product after the liberalization and the possibilities of using services of foreign service providers in the development process that the company will have in contrary to the present situation.

Keywords

Market in services, European Union, Bolkestein, information technology, Czech Republic, directive on services

Obsah

1	Úvod	1
2	Trh služeb v legislativním rámci vnitřního trhu	2
2.1	Historický vývoj vnitřního trhu	2
2.2	Proces implementace společného trhu služeb	10
3	Poslední úprava z roku 2004	13
3.1	Směrnice o službách	13
3.1.1	Vznik směrnice	13
3.1.2	Obsah směrnice	15
3.2	Postoj členských států k návrhu	20
3.2.1	Členské státy	20
3.2.2	Odborové organizace	22
3.3	Zhodnocení schválené verze směrnice	24
3.3.1	Nejdůležitější změny	24
3.3.2	Shrnutí schválené směrnice	26
3.4	Důsledky zavedení úpravy pro poskytovatele přeshraničních služeb	29
4	Česká republika a možnosti, které skýtá tato svoboda pro český subjekt	31
4.1	Pozice služeb v české ekonomice	31
4.1.1	Podíl na HDP	31
4.1.2	Zaměstnanost	33
4.1.3	Zahraniční obchod	34
4.2	Trh se službami v informačních technologiích	37
4.2.1	Tržby	38
4.2.2	Zaměstnanost	40
4.3	Dopady liberalizace trhu služeb na Českou republiku	43
4.3.1	Změny v podílu na HDP	43
4.3.2	Zaměstnanost	46
4.3.3	Zahraniční obchod	49
4.4	Case Study - Deltax Systems a.s.	53

4.4.1	Vývoj společnosti	53
4.4.2	Oblasti poskytovaných služeb	56
4.4.3	Spolupráce se zahraničními společnostmi	60
4.4.4	Příklad vývoje softwarového produktu po liberalizaci trhu služeb	62
5	Závěr	66
	Literatura	I
	Seznam obrázků	V
	Seznam tabulek	VII

1 Úvod

S vývojem ekonomik se stále větší část pracovních sil přesouvá do sektoru služeb. Rovněž podíl sektoru služeb na vyprodukovaném HDP se postupně zvětšuje a v mnoha vyspělých tržních ekonomikách tvoří tento podíl okolo 70 %. Přestože obchod se službami v rámci samostatných ekonomik je stejně jako obchod se zbožím zcela volný, z pohledu mezinárodního obchodu se službami tomu tak není.

Evropská unie a její vnitřní trh jsou se svými 496 miliony obyvatel největším trhem na světě. V roce 2006 dosáhlo souhrnné HDP zemí Evropské unie 13 568 081 milionů dolarů. Obchod se zbožím v rámci vnitřního trhu vydatně roste, zatímco obchod se službami se výrazného objemu netěší, přestože se, jak bylo uvedeno, podíl služeb na HDP ve vyspělých tržních ekonomikách pohybuje okolo 70 %.

Liberalizací trhu služeb se poprvé začala zabývat Evropská komise již v roce 1985, kdy byla vydána Bílá kniha o dokončení vnitřního trhu. V Bílé knize se navrhovalo liberalizovat trh služeb společně s trhem zboží. Nicméně postup v liberalizaci trhu zboží byl mnohem rychlejší a do roku 1992 se jej na rozdíl od trhu služeb podařilo realizovat.

V roce 2004 proto tehdejší komisař pro vnitřní trh a služby, Frits Bolkestein, předložil komisi návrh směrnice o liberalizaci trhu služeb. Ve své práci chci tuto směrnici a její vývoj do podoby, ve které byla v roce 2006 přijata, analyzovat a zhodnotit.

Protože Česká republika je členem Evropské unie, chtěl bych se v práci rovněž podívat, jakou roli hrají služby obecně a zejména pak jejich část služby v informačních technologiích v ekonomice České republiky a zhodnotit dopad přijaté směrnice na objem poskytovaných služeb v České republice.

Na příkladu konkrétní české společnosti z této oblasti - poskytovatele softwarových řešení – zhodnotím, jaké dopady by měla mít schválená verze směrnice na tuto společnost z hlediska účasti na vnitřním trhu se službami a využívání služeb společností z jiných členských států Evropské unie.

2 Trh služeb v legislativním rámci vnitřního trhu

2.1 Historický vývoj vnitřního trhu

Vývoj vnitřního trhu není fenomén posledních pár let, jak by se pravděpodobně mohlo mnoha lidem zdát. Jeho základy můžeme nalézt daleko v minulosti a to v období 50. let 20. století. Období po druhé světové válce se stalo historickým milníkem a zároveň výzvou, aby již nikdy v budoucnu nedošlo k podobným konfliktům s tak tragickými následky, jakými byly první a druhá světová válka. Krátce po ukončení druhé světové války se proto objevily tendence a hlasy k bližší integraci evropských národů, zejména pak Francie a Německa, kterou by se zabránilo opětovnému znesváření států a vyhrocení situace v Evropě.

Prvním krokem k integraci bylo vytvoření Evropského společenství uhlí a oceli (European Coal and Steel Community – ECSC) v roce 1952. Zakládajícími členy byly kromě Německa a Francie země Beneluxu a Itálie. Cílem ECSC byla vzájemná užší spolupráce při těžbě a zpracování uvedených komodit, jelikož „*v té době bylo uhlí a ocel páteří moderní průmyslové ekonomiky*“ [Baldwin R., 2004, str. 11]. Země Velké šestky, jak se také někdy označují zakládající členové ECSC, se tímto krokem vzdaly národní kontroly nad cenovou politikou, obchodní politikou a produkcí uvedených komodit, kterou vložily do rukou nadnárodního útvaru, jež byl řízen zástupci všech zúčastněných států.

Ve stejnou dobu ale rostlo napětí mezi dvěma bloky rozdělené Evropy. Společně s obnoveným vyzbrojováním Německa a vznikem Varšavského paktu se ukázalo, že na ESUO se nelze dívat jako na spolehlivou pojistku proti vzniku konfliktu mezi státy západní Evropy. Druhou hybnou silou, směřující k užší ekonomické integraci západní Evropy, byla rostoucí vojenská síla zemí východního bloku a fakt, že proti této síle by se nebylo možné bránit samostatně každá země sama za sebe, protože tím by byl nad západní Evropou podepsán ortel.

Reakcí na uvedené hrozby byla jednání představitelů Šestky o vzniku užšího systému vzájemné spolupráce. Výsledkem jednání bylo podepsání dvou nových smluv 25. března 1957, označovaných také jako Římské smlouvy. První smlouva umožnila vznik Evropského společenství pro atomovou energii (European Atomic Energy Community – EURATOM), jehož cílem bylo zejména zajištění výkonných a spoleh-

livých zdrojů energie a rozložit náklady na výzkumu v oblasti jaderné energetiky mezi všechny členy, neboť by nebylo efektivní a leckde ani možné, aby výzkum financovala každá země sama za sebe.¹ „Zároveň s tím smlouva garantovala vysoké bezpečnostní standardy pro veřejnost a bránila využívání jaderných materiálů určených primárně pro civilní využití pro vojenské účely“ [Baldwin R., 2004, str. 11].

Mnohem významnější se však ukázala druhá smlouva, kterou došlo ke vzniku Evropského ekonomického společenství (European Economic Community – EEC). Cílem EEC byl, kromě vytvoření celní unie, „volný pohyb pracovníků, integrace kapitálového trhu, volný obchod se službami a řadu společných politik, z nichž některé měly být implementovány nadnárodní Evropskou komisí“ [Baldwin R., 2004, str. 12]. Z hlediska vytváření vnitřního trhu je zformování EEC prvním a pravděpodobně také nejdůležitějším milníkem na celé této cestě.

Aby mohla být vytvořena celní unie, muselo dojít k odstranění všech celních překážek ve vzájemném obchodě mezi členy EEC a dohodě na sestavení celního sazebníku vůči třetím zemím. Představitelé členských států si uvědomovali, že dosáhnout dohody mezi šesti suverénními státy v tak citlivé otázce, jakou jsou cla na zboží ze třetích zemí, nebude snadné, a proto nastavili poměrně dlouhé období pro sjednání dohody.

Proces odstranění cel ve vnitřním obchodě byl rozdělen do třech fází, z nichž každá trvala přesně čtyři roky. Uvedený plán však bylo možné lehce porušit a protáhnout tak celé období nutné k odstranění všech cel ve vnitřním obchodě o tři roky na maximálních 15 let. Pokud by tedy vše šlo podle plánu, uvolňování obchodu by probíhalo v následujících fázích: leden 1958 – prosinec 1961, leden 1962 – prosinec 1965, leden 1966 – prosinec 1969.² K žádnému prodloužení však nedošlo a k odstranění celních překážek ve vnitřním obchodu došlo dokonce o 18 měsíců dříve, než bylo naplánováno. „Importní kvóty byly odstraněny již v roce 1961 a nulových cel bylo dosaženo do konce července 1968“ [Baldwin R., 2004, str. 13].

Rychlost, s jakou došlo ke vzájemné shodě a odstranění celních bariér, je skutečně závratná. Pokud se však podíváme na historické okolnosti, které vytváření celní unie doprovázely, dojdeme k závěru, že rychlost dokončení byla přiměřená situaci. Západní Evropa zažívala mezi 50. a 70. léty období silného hospodářského růstu spo-

¹[Euroatom, 1957]

²[Baldwin R., 2004, str. 13]

jeného s poválečnou obnovou. Dokazují to i makroekonomická data z tohoto období, která podávají informace například o 2,5% inflaci a růstu HDP, který se „*ve Francii, Belgii a Nizozemí zdvojnásobil a v Německu či Itálii dokonce ztrojnásobil*“ [Baldwin R., 2004, str. 13].

Abychom mohli hovořit o vytvoření celní unie, musíme se také podívat, jakým způsobem byla nastavena importní cla vůči zemím, které nepatřily do skupiny zemí Šestky. Německo, Francie a Itálie měly ze zemí Šestky největší cla, zatímco země Beneluxu zahraniční zboží cly příliš nezatěžovaly. V případě Belgie a Nizozemí to bylo způsobeno historickým vývojem, kdy tyto země měly rozsáhlé zámořské kolonie, ze kterých dovážely velké množství zboží a nebylo proto v jejich zájmu, zatěžovat jej cly. Velikost cel v celní unii byla stanovena jako aritmetický průměr celních sazeb všech zemí Šestky. Důležité pro předcházení případných problémů s vybíráním cel bylo také stanovení, komu budou cla z obchodu se třetími zeměmi placena. Příjemcem celních výnosů byla proto stanovena Evropská komise, jakožto nadnárodní orgán.³

Dokončení celní unie se ukázalo jako ekonomický krok správným směrem. Nejvýrazněji se dopad jejího vzniku promítl do vnitřního obchodu mezi členskými státy navzájem. Před celní unií tvořil jeho podíl zhruba 30 % z celkového objemu exportu a postupně vzrostl o výrazných 20 % až na 50 %.⁴ Opačný efekt měla celní unie na vzájemný obchod s nečleny Evropského hospodářského společenství (European Economic Community - EEC). „*Ve stejnou dobu zůstal podíl importu EEC z nečlenských zemí téměř nezměněn a klesl z původních 8 % na 7 %*“ [Baldwin R., 2004, str. 13].

I přes počáteční nedůvěru, jakou v EEC vkládala zejména Velká Británie a nepřímo i ostatní členové EFTA (European Free Trade Association), mezi které patřily Portugalsko, Švýcarsko, Rakousko, Dánsko, Norsko a Švédsko, bylo EEC úspěšné a členové EFTA si brzy uvědomili jeho potenciál. Nejvýraznějším argumentem byla skutečnost, že „*HDP šestí zemí EEC bylo více než dvojnásobné oproti HDP sedmi zemí EFTA a navíc rostlo rychlejším tempem*“ [Baldwin R., 2004, str. 14].

Velká Británie se proto jako první rozhodla EFTA opustit a zapojit se do celní unie EEC. Zapojením do EEC by však musela přistoupit na celní sazebník vůči zemím EFTA, které nebyly součástí celní unie a tím pádem by se ekonomický význam členství v EFTA ještě více snížil, neboť Velká Británie byla její největší ekonomikou.

³[Baldwin R., 2004, str. 13]

⁴[Baldwin R., 2004, str. 13]

Jakmile tedy Velká Británie předložila žádost o členství v ECC, „*Irsko, Dánsko a Norsko okamžitě následovaly její jednostranný krok*“ [Baldwin R., 2004, str. 15]. Ostatní členové nesplňovali podmínky pro členství v EEC, a proto přihlášky nepodávali. Mezi dva hlavní důvody patřila vůle udržet si nezávislost a nepřítomnost demokratického zřízení v zemi. První případ se týkal Rakouska, Finska, Švédska a Švýcarska, druhý pak Portugalska.⁵ Island nepožádal o členství primárně z toho důvodu, že jeho ekonomika „*nebyla výrazně závislá na obchodě s EEC*“ [Baldwin R., 2004, str. 15].

Vůle čtyřech původních členů EFTA připojit se k EEC však nestačila k tomu, aby země byly do společenství přijaty, aniž by s tím souhlasili všichni dosavadní členové. Členské státy EEC musely nejprve schválit žádosti těchto adeptů o členství a následně jednomyslně schválit jejich přistoupení. To se však ukázalo jako problém, neboť tehdejší francouzský prezident Charles De Gaulle tvrdě odmítal přistoupení Velké Británie do EEC. Důvodem pro jeho negativní postoj vůči přistoupení Velké Británie byla zejména obava o snížení politického a hospodářského vlivu Francie v rozšířeném společenství a dále pak fakt, že Velká Británie pro sebe žádala výjimky z platné legislativy a mezi které patřila například snaha o vyhnutí se účasti na Společné zemědělské politice. Poprvé zamítl přihlášku Velké Británie v roce 1963 a podruhé v roce 1967. K obnovení nadějí Velké Británie na zapojení do EEC došlo krátce po odchodu de Gaulla z úřadu. EEC sama pozvala čtyři neúspěšně žádající státy k přistoupení k EEC. Ty pozvání přijaly a v roce 1973 došlo k prvnímu rozšíření EEC o Velkou Británii, Švédsko a Dánsko. Norsko v té době nepřistoupilo, neboť „*jeho občané v referendu odmítli členství v EEC*“ [Baldwin R., 2004, str. 15].

Zbývající členové EFTA brzy poznali, že s odchodem tří zemí do EEC se výrazně zmenšily jejich obchodní možnosti a byli tak vystaveni zvýšené diskriminaci oproti členům EEC. Promptním řešením se ukázaly „*bilaterální dohody (FTA) mezi zbývajícím státy EFTA a EEC*“ [Baldwin R., 2004, str. 16]. Tímto krokem si státy EFTA zvýšily své odbytové možnosti a členské státy EEC měly k dispozici odbytiště pro své výrobky prakticky po celém území Evropy.

Přestože jsou 70. léta a první polovina 80. let označována jako období europesimismu, dočkalo se v tomto období EEC a tím pádem i celní unie dalších rozšíření. Druhé rozšíření se uskutečnilo v roce 1981, kdy do společenství přistoupilo Řecko.

⁵[Baldwin R., 2004, str. 15]

Třetím rozšířením se EEC rozrostla o Španělsko a Portugalsko, které již splňovaly podmínku demokratického zřízení v zemi. Ačkoliv se nejednalo o nikterak velké ekonomiky, potenciál jejich růstu byl vysoký a přínos pro celní unii tím pádem pozitivní.

I přes odstranění cel ve vnitřním obchodě, nebyly odstraněny všechny překážky bránící volnému pohybu zboží. Významného nárůstu se dočkaly takzvané technické překážky v obchodu (Technical Barriers to Trade - TBT), kterými označujeme různé technické požadavky na zboží prodávané a používané v konkrétní zemi. Ačkoliv bylo jasné, že technické překážky brání vnitřnímu obchodu, „jejich propagovaný účel byl ochrana spotřebitelů“ [Baldwin R., 2004, str. 18].

Politici si tento problém uvědomovali a dokonce na něj mysleli už v době podpisu Římských smluv, ale nijak jej v této době ještě neřešili. Změny se postoj k technickým bariérám dočkal až v roce 1969, kdy se členové EEC dohodli na jejich odstranění formou nahrazení individuálních technických požadavků jedněmi, které by byly platné pro všechny členy EEC. Druhou možností odstranění bariér by bylo vzájemné uznávání národních standardů, které by poskytlo volný prostor určité diferenciaci produktů.⁶

Idea vnitřního trhu byla poprvé oficiálně předložena v roce 1985, kdy Evropská Komise vypracovala studii a plán vytvoření vnitřního trhu mezi členskými státy EEC. Plán byl poměrně ambiciózní a předpokládal vytvoření vnitřního trhu do 31. prosince 1992. Lord Cockfield, tehdejší vice-president Evropské komise v bulletinu *The Bulletin of the European Communities* postavení Evropské komise k vytvoření vnitřního trhu vyslovil takto:

„Počínaje samotným zněním smluv přes úspěšné schvalování deklarací Evropskou Radou od roku 1982, potřeba dokončení vnitřního trhu byla potvrzena jako nejvyšší priorita. Co ovšem chybělo, byl dohodnutý termín dokončení a podrobný postup, jak se vnitřního trhu dosáhne. Evropská komise uvítala výzvu v podobě poskytnutí těchto chybějících informací. Výzvu si vyložila v té nejobsáhlejší možné podobě: vytvoření unikátního vnitřního trhu bez jakýchkoliv vnitřních překážek do konce roku 1992“ [El-Agraa, 1998, str. 153].

Aby bylo vůbec možné posunout se od celní unie k vnitřnímu trhu, bylo nutné zajistit, aby mezi členskými státy EEC došlo k odbourání „veškerých fyzických,

⁶[Baldwin R., 2004, str. 18]

technických a fiskálních omezení“ [Bílá kniha z roku 1985]. Při vytváření programu k dosažení těchto cílů si Evropská komise stanovila tři referenční body, které se měly primárně splnit a jejichž porušení by mohlo ohrozit celý projekt.

Prvním bodem byla „*harmonizace a standardizace*“ technických požadavků na zboží. Významnost tohoto bodu spočívá v již zmíněných problémech v obchodě mezi členskými státy EEC, který byl zatěžován velkým množstvím technických bariér obchodu. Z dnešního pohledu se jedná o poměrně zajímavou skutečnost, neboť i v posledních letech jsme v EU svědky silných tendencí k sjednocení a harmonizaci nejrůznějších politik a nařízení v členských státech. Nově vytvářená legislativa tedy měla obsahovat pouze „*přibližné odhady parametrů . . . [které] jsou podstatné k omezení rozdílů v hodnotách nebo technických omezeních na přijatelnou úroveň*“ [Bílá kniha z roku 1985, str. 19 - 20] a tím pádem nikterak neomezovat vnitřní obchod mezi členy EEC.

Druhým podstatným i když spíše psychologickým bodem byla omezení, která si na sebe uvalila sama Komise. Obsahem omezení bylo zabránit vytváření takových opatření, která vedou k podpoře a urychlení dosažení vnitřního trhu, ale zároveň s tím znamenají udržení stávajících nebo dokonce vytváření nových omezení v přepravě zboží a celních kontrol na hranicích mezi členskými státy.⁷

Cílem Komise tedy bylo odstranit veškeré kontroly na vnitřních hranicích a smazat tak dojem překročení hranice mezi členskými státy. Podstatné je, že se nejednalo jen o snížení počtu kontrol nebo omezení míst, kde kontroly probíhaly, ale o jejich úplné zrušení. To samozřejmě nebylo možné ve všech případech. Mezi takové případy patří například obchod se zbraněmi, léčivými a daňové otázky, kde jsou kontrola a omezení uvalená na přepravu žádoucích. Obdobné požadavky na odstranění bariér při pohybu byly kladeny i na pohyb osob mezi členskými státy.⁸

V těchto oblastech se měla kontrola provádět až v cílovém místě, do kterého zboží směřovalo. Některá existující opatření, kterým se nebylo možné bez problémů vyhnout a mezi něž patřila zejména opatření zdravotnického a veterinárního charakteru, měla být postupně eliminována přizpůsobením legislativy v členských státech tak, aby se dosáhlo určitého společného standardu.⁹

⁷[Bílá kniha z roku 1985, str. 21]

⁸[Bílá kniha z roku 1985, str. 22]

⁹[Bílá kniha z roku 1985, str. 22]

Konečně třetím referenčním bodem ke kontrole úspěšnosti projektu bylo rozpracování podrobného harmonogramu implementace vnitřního trhu. V rámci harmonogramu byly stanoveny poměrně krátké termíny pro dosažení jednotlivých částí. Účelem bylo sestavit plán vytvoření vnitřního trhu tak, aby i v případě vyjednávání o některých jeho specifikách nebyla ohrožena existence a dosažení vnitřního trhu jako celku.¹⁰

Krizе prázdne židle, kterou se nazývá situace vzniklá v roce 1965, kdy Francie bojkotovala zasedání Rady, čímž ji znemožnila rozhodnout o novém způsobu financování Společné zemědělské politiky, byla v lednu roku 1966 vyřešena takzvaným Lucemburským kompromisem. Kompromis spočíval tom, že Francie si vymohla zachování stávajícího způsobu financování za cenu zavedení systému hlasování kvalifikovanou většinou v situacích, *„kdy jsou dotčeny velmi důležité zájmy členského státu a Rada má rozhodovat kvalifikovanou většinou, členové Rady budou usilovat v rozumné době o dosažení dohody přijatelné pro všechny členy“*.¹¹

Na to navázal Jednotný Evropský Akt (Single European Act – SEA), kde došlo ke změně v proceduře rozhodování o otázkách vedoucích k další ekonomické integraci. Princip jednomyslného schvalování v Evropské komisi byl nahrazen mnohem pružnějším principem většinového hlasování. Tato změna měla zabránit protahování harmonizace legislativy, jako tomu bylo časté v 70. letech a také zabránit jedné zemi blokovat vývoj EEC jako celku, čehož jasným případem byl odmítavý postoj Francie k prvnímu rozšíření.

Proces vytváření vnitřního trhu však nevyhnutelně znamená užší spolupráci nejen v ekonomické ale také v politické oblasti. Státy, které nevystoupily z EFTA a tím pádem se nestaly členy EEC, se proto ocitly ve zvláštní pozici, které se doposud bránily. V konečném důsledku řešily státy EFTA dva hlavní problémy ekonomické spolupráce s účastníky na vnitřním trhu. Problémem byla skutečnost, že členové účastníci se vnitřního trhu si na členech EFTA vynutili akceptaci veškeré budoucí legislativy týkající se vnitřního trhu, přestože ti neměli žádnou možnost účastnit se její tvorby.¹²

Právě z těchto dvou důvodů se Rakousko, Finsko, Švédsko, Švýcarsko

¹⁰[El-Agraa, 1998, str. 154]

¹¹[Sagit, 2004]

¹²[Baldwin R., 2004, str. 21]

a Norsko rozhodli z EFTA vystoupit a podat přihlášky o členství v EEA. Občané Norska a Švýcarska však v referendech vyslovili nesouhlas se začleněním jejich zemí do EEA. Proto když v roce 1995 došlo k již čtvrtému rozšíření, přistoupily pouze tři nové země a to Rakousko, Finsko a Švédsko.¹³

¹³[Baldwin R., 2004, str. 21]

2.2 Proces implementace společného trhu služeb

Vnitřní trh v podobě, v jaké byl Komisí navržen, byl však zaměřen hlavně na obchod se zbožím. Největším problémem s jeho rozšířením i na trh se službami se Komisi zdála být skutečnost, že „*nikdy neexistovalo platné rozlišení mezi službami a zbožím*“ [El-Agraa, 1998, str. 155]. Komise si ale ve stejnou dobu uvědomovala, že to není problém nový, nýbrž starý. Kritikou z vlastních řad bylo konstatování, že „*evropské společenství podcenilo vlastní ekonomický potenciál*“ v této oblasti [El-Agraa, 1998, str. 155]. Trh služeb již totiž nezahrnoval pouze tradiční odvětví, jakými jsou bankovníctví, pojišťovnictví a doprava, ale nově docházelo k rychlému vývoji a rozšiřování obchodu se službami v oblastech „*informací, marketingu a také v oblasti audiovizuální*“.

14

Bílá kniha počítala s postupnou liberalizací trhu se službami v rámci vnitřního trhu Evropské unie v takzvaném sektorovém přístupu. To znamenalo, že by se vždy přijala opatření k liberalizaci konkrétní oblasti služeb a postupně se takto postupovalo k úplné liberalizaci celého sektoru služeb. Později se však ukázalo, že sektorový přístup není správnou volbou, neboť oblastí sektoru služeb je velké množství.

V tradičních oblastech tedy nebyl viděn velký problém s liberalizací a začleněním do společného trhu, a proto pro ně byly v Bílé knize stanoveny relativně krátké intervaly na dokončení. Potřebná opatření týkající se všech třech výše uvedených tradičních oblastí měla být dokončena nejpozději do roku 1992, což je sice v souladu s celkovým plánem dokončení vnitřního trhu, ale pokud se podíváme na zmíněné oblasti samostatně, uvidíme, že některé termíny byly skutečně krátké.

Pro služby v dopravě byl Komisí stanoven následující harmonogram: „*postupné odstranění všech kvantitativních omezení (kvóty) v silniční dopravě do roku 1988 ... liberalizaci služeb spojených s přepravou osob do roku 1989 ... služby spojené s námořní dopravou do konce roku 1986 ... [zvýšení] konkurence v oblasti letecké přepravy do konce roku 1987*“ [Bílá kniha z roku 1985, str. 29 - 30]. Důvodem striktního harmonogramu postupu v oblasti dopravy byla skutečnost, že Bílá kniha identifikovala služby v dopravě jako obzvláště důležitý cíl potřebný k dokončení vnitřního trhu, neboť k úspěšnému obchodování mezi členy EEC je nutné zboží nějakým způsobem dopravovat po jeho území a k tomu je liberalizace služeb v dopravě nezbytná.

¹⁴[Bílá kniha z roku 1985]

Jako celek se tedy do roku 1992 podařilo prosadit téměř všechna opatření. Současně s postupujícím vytvářením vnitřního trhu a ve spojení s tím i uvolňováním služeb v dopravě „začaly být důležité i další prvky, zejména pak otázky týkající se *infrastruktury a dopad dopravy na životní prostředí*“ [El-Agraa, 1998, str. 251].

S liberalizací trhu s audiovizuálními službami se situace měla ještě o něco lépe než s dopravou. Audiovizuálními službami se totiž zabývala už Zelená kniha z května 1984. Cílem této knihy bylo vytvoření společného trhu pro radiové a televizní vysílání. Komise tedy pouze navázala na již existující iniciativu, zakomponovala stávající strategii ze Zelené knihy pro tuto oblast, začlenila ji do Bílé knihy mezi služby a nastavila datum úplné liberalizace do konce roku 1992.

Poskytování služeb je v praxi možné rozdělit do tří skupin podle místa výkonu služby a její spotřeby. Do první skupiny patří takové služby, u kterých přicestuje spotřebitel služby do země poskytovatele. Nejčastěji zmiňovanými příklady takových služeb jsou služby v cestovním ruchu, rekreační a turistické služby. Poskytovatel služby tedy zůstává ve své zemi, kde také podléhá pouze místním nařízením a předpisům.

Do druhé skupiny patří služby, kde služba cestuje přes hranice, aniž by zároveň se službou cestoval její poskytovatel nebo její příjemce. Službami patřícími do této skupiny jsou například poskytování internetového připojení v pohraničních oblastech, kdy poskytovatel připojení má i zákazníky ze sousední země, dále se do této skupiny dá zařadit televizní vysílání a obchodování přes internet. U obchodování přes internet platí směrnice 2000/31/ES, která v této oblasti využívá principu země původu u prodejce, takže spotřebitel v případě nákupu zboží podléhá záručním a obchodním podmínkám platným v zemi prodejce.

Konečně třetí skupinou je poskytování služeb na dočasné bázi osobou z jednoho členského státu do jiného, které je spojeno s vycestováním této osoby do hostitelské země. Přesné vymezení dočasnosti není nijak upraveno a „*definuje se případ od případu podle odvětví*“.¹⁵ Obecně by se dalo říct, že dočasná služba je služba poskytovaná jednorázově jednomu zákazníkovi. Například stavební práce poskytované po dobu jednoho roku jednomu zákazníkovi lze považovat jako dočasné, zatímco činnost kadeřnice, která v průběhu roku poskytuje své služby opakovaně a různým zákazníkům, už za dočasné poskytování považovat nelze.¹⁶

¹⁵[Ministerstvo průmyslu a obchodu - Příležitosti pro podnikání ve službách na evropských trzích]

¹⁶[Ministerstvo průmyslu a obchodu - Příležitosti pro podnikání ve službách na evropských trzích]

Tím se dostáváme k problematice volného pohybu osob, který se ve spojení s vytvořením vnitřního trhu služeb stává stále důležitější a zejména v posledních letech, jak uvidíme později, způsobuje komplikace při vyjednávání, neboť některé staré členské státy, zejména Francie, mají strach z přílivu levné pracovní síly z nově příchodících členských států – problematika polského instalatéra.

Problematika volného pohybu osob samostatně výdělečně činných nebyla doposud moc řešena a v souvislosti s tím se objevila řada problémů. Patrně nejzávažnějším byla situace se vzájemným uznáváním odborných specializací a studijních osvědčení. Z tohoto důvodu komise navrhla směrnici o vzájemném uznávání těchto osvědčení, jejímž cílem bylo docílit následujícího:

„princip vzájemné důvěry mezi členskými státy; princip srovnatelnosti univerzitního studia mezi členskými státy; vzájemné uznávání titulů a diplomů bez předešlého sjednocení podmínek pro přístup [na trh] a vykonávání profese“ [El-Agraa, 1998, str. 156].

I přes výše uvedené opatření a snahu omezit bariéry ve volném pohybu osob samostatně výdělečně činných a možnosti nabízet své služby i mimo zemi vydání svého osvědčení, docházelo často k problémům. Pravděpodobně nejznámějším je případ anglických lyžařských instruktorů, kteří nabízeli své služby ve francouzských Alpách, za což byli následně zadrženi francouzskými úřady.

Liberalizace trhu se službami a zapojení služeb do vytváření vnitřního trhu tedy neprobíhaly stejně jako v případě trhu se zbožím. Jediné oblasti, ve kterých se dosáhlo uspokojivé situace, jsou právě tradiční oblasti, ve kterých již nebyla potřeba vyjednávat o podmínkách liberalizace. Během 90. let se hlavní náplní jednání v rámci EU stalo vytvoření monetární unie a přistoupení zemí z bývalého východního bloku do struktur EU a tím pádem se liberalizaci trhu služeb nedostávalo potřebné pozornosti. Jednání se obnovila až po zveřejnění nové pro mnohé státy kontroverzní směrnice o službách v roce 2004.¹⁷

¹⁷[European Parliament - Fact Sheets]

3 Poslední úprava z roku 2004

3.1 Směrnice o službách

Na začátku nového tisíciletí a na základě faktu, že ekonomika Spojených států je stále nejvýkonnější ekonomikou na světě, se evropští politici sešli na summitu v portugalském Lisabonu, kde se zabývali dalším směřováním vývoje evropské ekonomiky a jejími vyhlídkami do budoucna. Výsledkem summitu se stala Lisabonská smlouva, jejíž hlavní myšlenkou je nastavení takových podmínek uvnitř Evropské unie, které by do roku 2010 učinily z vnitřního trhu Evropské unie nejvíce konkurenční a dynamickou ekonomiku na světě, která bude postavena na znalostech, výzkumu a vývoji.

Primárním zdrojem informací pro tuto kapitolu jsou návrh směrnice z roku 2004 a schválená směrnice z roku 2006. Oba dva dokumenty obsahují v první části shrnutí obsahu směrnice a vysvětlující poznámky a komentáře spojené s jednotlivými částmi směrnice. V druhé části je uveden samotný legislativní text, který také tvoří hlavní část obou směrnic.

3.1.1 Vznik směrnice

Dosažení uvedeného cíle by však nebylo možné bez uvolnění trhu služeb a jeho dalšího rozvoje. Nejvýraznějším argumentem pro jeho uvolnění je skutečnost, že služby tvoří téměř 70 % HDP Evropské unie. Evropská komise proto v prosinci 2004 zveřejnila strategii, jak odstranit všechny existující překážky a umožnit trhu služeb dosáhnout svého potenciálu, co se vzájemného obchodu a podílu na HDP Evropské unie týče. Strategie přijala horizontální přístup k liberalizaci služeb a dvoufázovou formu provedení, což znamenalo zjištění problémů a skutečností bránících vytvoření vnitřního trhu služeb a dále pak přijetí odpovídajících právních úprav, které je měly eliminovat.¹⁸

Po roce a půl Komise prezentovala výsledky své práce ve zpracování první fáze strategie, tj. identifikace problémů. Zpráva o Stav vnitřního trhu služeb z července 2002 tak poskytla zákonodárcům komplexní přehled zjištěných bariér a zároveň s tím i „analýzu společných vlastností těch to bariér a poskytla první ekonomické analýzy jejich ekonomických dopadů“ [Návrh směrnice z roku 2004, str. 6]. Za necelých pět měsíců se ke zprávě vyjádřila rada a její hodnocení nebylo nijak příznivé. Ve své zprávě

¹⁸[Návrh směrnice z roku 2004, str. 6]

závěry shrnuje následovně: „*dekádu po představovaném dokončení vnitřního trhu [existuje] stále velké množství práce, kterou je potřeba vykonat, aby se vnitřní trh služeb stal skutečností*“ [Návrh směrnice z roku 2004, str. 7]. Zároveň s tím pak zdůraznila, že „*v rámci cíle vytvořit z Evropské unie do roku 2010 nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější ekonomiku světa, jak bylo stanoveno Lisabonskou smlouvou, měla by být odstranění jak legislativních tak i ostatních bariér ve vnitřním trhu služeb věnována vysoká politická priorita*“ [Návrh směrnice z roku 2004, str. 7].

Krátce po vyjádření se Rady na strategii reagoval i Evropský parlament, který „*trval na ujištění, že členské státy potvrdí oddanost principu země původu a vzájemného uznávání pravidel jakožto nezbytný základ pro dokončení vnitřního trhu zboží a služeb*“ [Návrh směrnice z roku 2004, str. 7]. Ve svém vyjádření dále pokračoval v příznivém tónu, když prohlásil, že „*vítá návrh horizontálních instrumentů k zajištění volného pohybu služeb ve formě vzájemného uznávání, s tím že automatické uznávání by mělo být doporučeno v maximální možné míře, dále pak administrativní spolupráce a tam, kde nelze jinak, i harmonizace*“ [Návrh směrnice z roku 2004, str. 7]. Tímto způsobem tedy přenechal podstatnou část iniciativy a práce při vyjednávání vzájemného uznávání na samotných členských státech.

Po pozitivních vyjádření jak Rady tak Evropského parlamentu k první fázi strategie na dokončení vnitřního trhu služeb v Evropské unii pokračovala Komise ve své práci na druhé fázi, kterou bylo vytvoření takových legislativních opatření, která umožní Evropské unii dosáhnout cílů stanovených v Lisabonské smlouvě. V květnu roku 2003 Komise vydala prohlášení, ve kterém oznámila, že „*do konce roku 2003 vytvoří návrh směrnice o službách v rámci vnitřního trhu. Tato směrnice vytvoří jasný a vyvážený právní rámec mající za účel stanovit podmínky pro vytvoření a zajištění přeshraničního obchodu se službami. Bude založena na mixu vzájemného uznávání, administrativní spolupráce a v nezbytných případech i harmonizací a podporou evropských profesních pravidel*“ [Návrh směrnice z roku 2004, str. 7].

Posledním podpůrným impulzem k vytvoření směrnice bylo vyjádření Evropské rady, která uznala vnitřní trh služeb jakožto klíčovou oblast nezbytnou k dosažení cílů stanovených v Lisabonské smlouvě. Vyzvala proto Komisi k „*předložení dalších návrhů nezbytných k dokončení vnitřního trhu a plnému využití jeho možností, podpory podnikání a vytvoření skutečného vnitřního trhu se službami s tím, že je potřeba brát*

ohled na zajištění nabídky a obchodu se službami veřejného zájmu“ [Návrh směrnice z roku 2004, str. 8].

3.1.2 Obsah směrnice

Po příznivých vyjádření jednotlivých institucí Evropské unie a úspěšné identifikaci problémů bránících dokončení vnitřního trhu služeb v Evropské unii, zpracovala Komise návrh směrnice, díky které by se mělo požadovaného stavu dosáhnout. Při podrobnějším zkoumání směrnice lze identifikovat následujících pět přístupů a částí: vytvoření právního rámce, kombinace regulatorních technik, koordinace procesu modernizace, dynamický přístup, rámec usnadňující přístup ke službám.

První část, **vytvoření právního rámce**, je založena na zjištění Komise, že problémy, bránící implementaci společného trhu služeb, mají v řadě zemí společné charakteristiky a tudíž je lze eliminovat přijetím společné právní úpravy. Jelikož se ale jedná o rámcovou směrnici a ne o konkrétní právní úpravu, nestanovuje tato část „*žádná detailní pravidla nebo harmonizaci všech pravidel týkajících se služeb v členských státech*“ [Návrh směrnice z roku 2004, str. 8]. Spíše tedy než navrhovat konkrétní zákonné úpravy, snaží se směrnice o identifikaci opatření nezbytných k hladkému fungování trhu služeb a jejich provedení. Zároveň se tím usiluje o cílenou harmonizaci v konkrétních oblastech a to bez návrhu její implementace. Snahou je tedy dosažení konsensu s tím, že konkrétní forma prováděných opatření není pro dosažení cílů podstatná. Třetím z cílů vytvoření právního rámce je vytvoření jasné specifikace role členského státu jakožto země původu a země spotřeby služby.

V rámcové směrnici je patrné, že Komise se při jejím návrhu snažila identifikovat specifika jednotlivých oborů a aktivit. To se týká zejména regulovaných odvětví a odvětví se samoregulací.¹⁹ V článku 17 směrnice jsou tato odvětví jednoznačně identifikována a patří mezi ně například poštovní služby, distribuce elektrické energie, distribuce plynu a vody, ale také proplácení nákladů na zdravotní péči či otázky týkající se právní zodpovědnosti za způsobenou škodu. Další odvětví jsou zmíněna v článku 18, ale ta jsou označena pouze jako dočasná a patří mezi ně služby týkající se loterií nebo svozu hotovosti z podniků do bank. Směrnice se významně spoléhá i na samoregulaci prostřednictvím spolupráce profesních organizací v členských zemích.²⁰

¹⁹[Návrh směrnice z roku 2004, str. 8]

²⁰[Návrh směrnice z roku 2004, str. 8]

Druhou částí je **kombinace regulatorních technik**. Do této skupiny spadá zejména definování pravidla země původu. Princip země původu v podstatě znamená, že poskytovatel služby podléhá právním omezením pouze ve své zemi a nikoliv v zemi spotřeby služby. Zároveň s tím platí, že země spotřeby služby nemůže žádným způsobem omezovat poskytovatele služby se sídlem v jiném členském státě. Země původu je tak v podstatě zodpovědná za udělení povolení k poskytování služby a ke kontrole dodržování stanovených podmínek. Týká se to i poskytovatelů služeb, kteří sice mají v dané zemi sídlo, ale své služby poskytují výhradně v jiném členském státě.

Do oblasti regulace lze zařadit i požadavek na stanovení podmínek na vzájemnou spolupráci mezi členskými státy v oblasti kontroly subjektů poskytujících služby a výměnu informací. Nezbytnou podmínkou je také vybudování vzájemné důvěry mezi institucemi jednotlivých států, které v daných zemích mají na starosti regulaci poskytovatelů služeb. Celý princip země původu totiž stojí na vzájemné důvěře mezi členskými státy a jejich regulatorními institucemi a institucemi majícími za úkol kontrolu poskytovatelů služeb.²¹

Různý historický a ekonomický vývoj členských zemí má za následek rozdíly v přístupu k ochraně spotřebitele v některých oblastech ekonomické činnosti, a proto je potřebné zmenšit vzájemné rozdíly tak, aby byla zajištěna vzájemná důvěra zmíněná v předchozím odstavci. Pokud by tomu tak nebylo, mohlo by dojít k „*podkopání vzájemné důvěry, která je nezbytná k přijetí principu země původu*” [Návrh směrnice z roku 2004, str. 8]. Zároveň s tím je určitý stupeň harmonizace nezbytný k „*ospravedlnění opatření omezujících svobodu pohybu v souladu s precedenčním právem Evropského soudního dvora*” [Návrh směrnice z roku 2004, str. 8]. Směrnice však klade větší důraz na harmonizaci vedenou spolupráci profesních organizací v členských státech spíše než zákonnou regulací.

Třetí částí směrnice je **koordinace procesu modernizace**. Směrnice si klade za cíl provádět implementaci společného trhu služeb koordinovaně, aby nedocházelo k rozdílnému tempu v jednotlivých členských zemích, což by mělo za následek zpoždění celého procesu a mohlo by to dokonce ohrozit jeho úspěšné dokončení. Tento požadavek vychází zejména ze zkušeností z historického vývoje. Ve směrnici do-

²¹[Návrh směrnice z roku 2004, str. 8]

slova stojí: „*Fundamentální principy smlouvy, význam přiznaný jí Evropským soudním dvorem a pokračování ambiciozních programů z let 1962 a 1985 ne vždy vedly k úpravám národních legislativ, které byly očekávány*“ [Návrh směrnice z roku 2004, str. 9].

Z tohoto důvodu směrnice upouští od implementace legislativy případ od případu, neboť v něm vidí hrozbu nedostatečné politické vůle k jejich přijetí. Namísto toho navrhuje proces schvalování postavený na stanovení konkrétního časového řádu a pravidel, podle kterých se tak bude činit. Tento postup by měl vést k rychlejší implementaci legislativy a tím pádem i dokončení vnitřního trhu služeb, ze kterého pak budou benefitovat všechny členské země. Zároveň se tím zabrání distorzím způsobeným nejednotnou legislativní úpravou prováděných činností v jednotlivých členských státech. V neposlední řadě by podle směrnice měl jednotný postup ušetřit spoustu administrativních zdrojů.

Proces implementace by se podle směrnice měl skládat ze čtyř částí. *Zjednodušení* procedur a formalit týkajících se poskytování služeb, které by mělo například zajistit, že po dodavateli služby nebude v zemi poskytování služby vyžadováno originální povolení k provozování služby ani úředně ověřená kopie či překlad, pokud to není nezbytně nutné a ve veřejném zájmu. Dále by poskytovateli služby mělo stačit navštívit pouze jedno kontaktní místo, kde by vyřídil všechna povolení, registrace v profesních organizacích či databázích. Všechny tyto informace by měl být jednoduše přístupné a zadavatelné prostřednictvím elektronických médií a to v rámci celé Evropské unie.²²

Další částí je *eliminace* všech bariér identifikovaných v první fázi strategie vypracovaná Komisí a *legislativní ujištění* volného pohybu služeb a následná adopce opatření, které volný pohyb služeb podporují.²³ Poslední částí je *přehodnocení* všech požadavků stanovených směrnicí a které by mohly, pokud jsou v národní legislativě přítomné, negativním způsobem ovlivnit rozvoj trhu služeb. Cílem toho posledního požadavku je odstranění všech neospravedlnitelných omezení a mělo by se tak dokonce dít na vzájemné úrovni mezi členskými státy.²⁴

Čtvrtá část směrnice je v podstatě vyústěním části třetí a dala by se shrnout výrazem **dynamický přístup**.²⁵ Vzhledem k velkému počtu opatření, které

²²[Návrh směrnice z roku 2004, články 6-13]

²³[Návrh směrnice z roku 2004, články 14, 16, 20, 21, 23, 25 a 29]

²⁴[Návrh směrnice z roku 2004, články 9, 15 a 30]

²⁵[Návrh směrnice z roku 2004, str. 10]

je nutné implementovat a skutečnosti, že mnoho z nich vyžaduje dlouhou dobu přípravy, jako například vytvoření jediného kontaktního místa nebo elektronických komunikačních systémů, stanovila směrnice přesný časový harmonogram, podle kterého by se mělo postupovat. Kromě harmonogramu je součástí této části i požadavek na souhlas s budoucí harmonizací oblastí, které jsou dočasně vyjmuty z působnosti směrnice a požadavek na rozšíření principu země původu na další oblasti. Součástí dynamického přístupu je garantování možnosti Komise určit způsob, jakým budou jednotlivá dílčí opatření implementována a dává možnost vytváření dalších opatření na základě vzájemného vyhodnocování situace a zajištění provedení opatření, která nebyla během návrhu směrnice identifikována.²⁶

Pátá část směrnice hovoří o **usnadnění přístupu** spotřebitelů ke službám. Komise byla při návrhu směrnice přesvědčena, že nedostatek konkurence na trhu služeb má za následek nižší životní úroveň než v případě volného trhu a tento svůj postoj shrnula následovně: „*spotřebitelé jsou spolu s malými a středními podniky hlavními oběťmi nepřítomnosti skutečného vnitřního trhu se službami: obecně nemohou benefitovat z širokého spektra služeb s konkurenčními cenami a tím pádem ani z vyšší životní úrovně, kterou by mohli očekávat v oblasti bez vnitřních hranic*“ [Návrh směrnice z roku 2004, str. 12]. Právě proto je Komise přesvědčena, že vytvořením vhodných podmínek a právního zázemí umožní rozvoj obchodu se službami mezi členskými státy a následně i zvýšení životní úrovně a prospěchu spotřebitelů. Zároveň s tím by podle komise měla směrnice způsobit zvýšení kvality poskytovaných služeb tím, že se zlepší účinnost kontroly poskytovaných služeb na komunitární úrovni.²⁷

Usnadněním přístupu ke službám jsou ve směrnici myšleny čtyři požadavky. **Právo spotřebitelů využívat služby poskytovatele z jiného členského státu** aniž by přitom byli omezováni legislativou, odmítavými nařízeními či jakýmkoliv jinými způsoby ze strany země, ve které službu spotřebovávají. Stejně tak nesmí být diskriminováni „*úřady nebo soukromými poskytovateli*“.²⁸ Jako výjimka jsou však považovány služby spadající do oblasti zdravotní péče, kde směrnice vymezuje podmínky, za kterých může členský stát vyhodnotit náklady spojené s poskytnutím zdravotní péče svému rezidentovi v jiném členském státě. Východiskem pro stanovení tohoto

²⁶[Návrh směrnice z roku 2004, článek 40(2)]

²⁷[Návrh směrnice z roku 2004, str. 12]

²⁸[Návrh směrnice z roku 2004, články 20 a 21]

omezení je požadavek na soulad s precedenčním právem Evropského soudního dvora.²⁹

Druhý a třetí požadavek se týkají **poskytování informací**. Jedná se zejména o poskytování informací o legislativních podmínkách v zemi poskytovatele služby, které poskytovatel musí splňovat. Mezi tyto podmínky patří požadavky na ochranu spotřebitele, ručení za poskytnuté služby, urovnávání sporů a podobně. Za tímto účelem by měly v každém členském státě vzniknout organizace nebo kontaktní místa, kde by se spotřebitelé snadno dozvěděli všechny tyto informace a mohli se tak co nejlépe rozhodnout na základě všech dostupných informací.³⁰

Směrnice také přesně vymezuje, jaké informace jsou poskytovatelé služeb povinni poskytnout spotřebitelům v jiných členských státech. Je úkolem členského státu zajistit, že poskytovatel dá tyto informace pravdivě a všechny k dispozici. Konkrétní způsob poskytování informací není stanoven, ale informace musí být jednoduše přístupné v místě poskytování služby, prostředky elektronické komunikace a na základě vlastní iniciativy poskytovatele služby. Při prezentování služby musí poskytovatel uvést její cenu nebo alespoň způsob jejího výpočtu, záruční podmínky a další informace.³¹

Konečně čtvrtým požadavkem je **zesílení ochrany spotřebitelů**. Směrnice zakotvuje podmínky týkající se kvality poskytované služby a to zejména v oblastech, kde spotřebitelům hrozí zdravotní, finanční či bezpečnostní riziko jakéhokoliv druhu. Z tohoto důvodu klade důraz na povinnost pojistit se proti případným škodám způsobeným svou činností ve výše uvedených oblastech. Členský stát by měl zajistit, aby poskytovatel takových služeb měl uzavřené odpovídající pojištění a na vyzvání by měl spotřebiteli poskytnout informace zejména o pojistiteli, pojistném krytí a oblasti, na kterou se pojištění vztahuje. Členský stát by měl rovněž zajistit zveřejnění kontaktních údajů (ať již klasické poštovní adresy nebo emailu), na které se spotřebitelé mohou obrátit v případě stížnosti na poskytnutou službu.³²

²⁹[Parliament and the Council, 2004, str. 12]

³⁰[Návrh směrnice z roku 2004, str. 12]

³¹[Návrh směrnice z roku 2004, články 26, 27, 28, 30, 31 a 32]

³²[Návrh směrnice z roku 2004, články 27, 30 a 32]

3.2 Postoj členských států k návrhu

Konečný návrh legislativy upravující podmínky a postup liberalizace trhu služeb v rámci vnitřního trhu Evropské unie se však neseťkal s kladným přijetím veřejnosti. Občané zejména v západních zemích Evropské unie a tradičně také odborové svazy projevíli velké množství výhrad k obsahu směrnice a jejím údajným následkům pro pracovníky pracující v oblasti poskytování služeb. Mezi nejčastěji skloňované obavy patřilo zvýšení nezaměstnanosti z důvodu přesunutí některých snadno outsourcovatelných činností do zemí s levnější pracovní silou, jinými slovy do nových přistoupivších zemí, dále pak snížení mezd pracovníkům ve službách z důvodu zvýšené konkurence ze zahraničí a strach o dopady směrnice na sociální situaci v rámci Evropské unie.

3.2.1 Členské státy

Ačkoliv byl návrh směrnice o službách v lednu 2004 schválen Evropskou komisí, zvedla se proti ní silná vlna odporu některých členských států napříč celou Evropskou unií. Nejsilnější protesty zaznívaly z bohatých členských států, mezi které patří především Francie, Belgie, Švédsko a Rakousko, ke kterým se později připojilo i Německo. Na stranu odpůrců liberalizace služeb v takové podobě, v jaké ji navrhla Evropská komise, se postupně přidaly ještě odborové organizace (z nichž nejaktivnější byla Konfederace evropských odborových svazů) a dále pak i levicové strany v Evropském parlamentu.³³

Odpůrci Bolkesteinovy směrnice, jak se také někdy směrnice o liberalizaci trhu služeb nazývá, projevíli největší obavy zejména z principu země původu a z něho vyplývajících důsledků. Nejčastěji skloňovanou obavou byla údajná hrozba sociálního dumpingu, který měl spočívat v náhlém přílivu společností ze zejména nových členských států. V případě že by byl schválen princip země původu, nemusely by se společnosti mající sídlo v jednom členském státě řídit legislativou v jiném členském státě, kde prodávají své služby. V tomto případě se jednalo především o legislativu upravující sociální požadavky na poskytovatele služeb a odpůrci se proto obávali, že by tímto způsobem došlo ke snížení sociálních standardů v jejich zemích.

Druhou obavou bohatších členských států Evropské unie z dopadů navrhované směrnice bylo ohrožení konkurenceschopnosti místních podniků. Tyto země

³³[Jedlička, 2005]

se totiž obávaly velkého přílivu společností nabízejících služby z nových členských států a základní důvod svých obav viděly ve skutečnosti, že tyto společnosti by byly schopny a ochotny nabízet své služby výrazně levněji než domácí společnosti. Následkem toho by podle nich docházelo k uzavírání některých méně konkurence schopných podniků a následně tedy k propouštění pracovníků. Jelikož je ve všech uvedených zemích silný vliv levicově zaměřených stran a odborů, je pochopitelné, že se proti této hrozbě zvedla taková vlna odporu.

Tehdejší francouzský prezident Jacques Chirac se vůči návrhu směrnice vyjádřil velmi tvrdě, neboť prohlásil, že *„je nevyhnutelné, aby Evropská komise začala na novém návrhu pracovat zcela od začátku“* [BBC, 2005]. Přesněji své výhrady definoval na ekonomickém summitu představitelů Evropské unie, kde prohlásil, že *„současný návrh je pro Francii a další země neakceptovatelný“* a dále, že *„směrnice musí být přepracována tak, aby respektovala sociální práva a veřejné služby“* [BBC, 2005].

Tímto však výčet zemí, které měly výhrady k navrhované podobě směrnice o liberalizaci služeb, nekončí. Na stejném summitu se nechal slyšet dánský předseda vlády Anders Fogh Rasmussen, že také Dánsko se staví proti současnému návrhu liberalizace služeb na vnitřním trhu Evropské unie a *„rozhodlo se připojit na stranu zemí požadujících změny v návrhu směrnice“* [BBC, 2005].

K zemím majícím obavy z uvolnění trhu služeb však Česká republika nepatřila. Spolu s dalšími nově přistoupivšími zeměmi navrhovanou směrnicí uvítala a jako celek schvalovala. Nicméně některé drobné výhrady se z České republiky rovněž ozývaly. Jedna z výhrad se týkala vysílání pracovníků v rámci Evropské unie. Čeští představitelé *„usilovali o změnu ve smyslu zachování možnosti požadovat notifikaci vysílání pracovníků“* [Ministerstvo průmyslu a obchodu - Pracovní právo a směrnice o službách]. Obecně však proti vysílání pracovníků však Česká republika neměla výhrady.

Druhým požadavkem, který Česká republika vnesla do diskuze o novém znění směrnice, byla otázka působnosti směrnice. Cílem bylo odstranit z její působnosti *„daňové otázky, loterie a hry“* [Ministerstvo průmyslu a obchodu - Pracovní právo a směrnice o službách]. Dále se Česká republika snažila o vynětí veřejně prospěšných služeb, mezi které Ministerstvo průmyslu a obchodu řadilo zejména *„sociální služby, vzdělání, zdravotní péče či doprava“*. Tento výčet však nepovažovalo za definitivní, ne-

boť se domnívalo, že služby veřejného zájmu je „nejprve nutno definovat“. V tomto požadavku se shodovalo s pozicí Německa, jak ji vyjádřila německá zpravodajka pro směrnici o službách Evelyne Gebhardtová, a dále také odborových organizací, jak bude dále uvedeno.³⁴

3.2.2 Odborové organizace

Nejvýznamnější odborové sdružení v rámci Evropské unie, Konfederace evropských odborových svazů (ETUC), k směrnici vydalo oficiální prohlášení, ve kterém připravovanou směrnicí tvrdě kritizuje, zejména pak její stěžejní část, kterou je princip země původu. Přesto se v tomto prohlášení nachází i pozitivní hodnocení směrnice a to hned v několika bodech. ETUC vítá snahu o „*liberalizaci trhu služeb a zvýšení pohybu služeb v rámci vnitřního trhu Evropské unie, rovněž souhlasí s omezením administrativních nákladů a zjednodušením procedur, vytvořením jednotných bodů kontaktu (single point of contact) sloužících k bezpečnému ověřování a další pomoci v této oblasti, zřízení transparentních procedur, které nejsou časově příliš náročné, opatření navržená k ochraně pracovníků, spotřebitelů, příjemců služeb a životního prostředí a konečně opatření vedoucí ke zkvalitnění a větší bezpečnosti poskytovaných služeb*“ [European Trade Union Confederation - ETUC position paper].

Zde však kladné hodnocení směrnice končí a nastupuje tvrdá kritika jejího obsahu a to včetně základních principů. ETUC vidí velký problém v principu země původu, protože v tom případě poskytovatel služby podléhá pouze legislativě ve své zemi a ETUC tvrdí, že v takovém případě je velmi obtížné předpovídat veškeré následky, jaké to může mít zejména na zneužívání konkurence v oblastech, které nejsou harmonizovány v rámci celé Evropské unie. Rovněž se obává sociálních a ekonomických důsledků v některých sektorech ekonomiky.

Pravděpodobně největší hrozbu však ETUC vidí v migraci poskytovatelů služeb v rámci Evropské unie, protože „*tento druh opatření by podporoval poskytovatele služeb, aby přesunuli své sídlo do takového členského státu Evropské unie, který nabízí nejnižší daňové zatížení a má nejmenší sociální a ekonomické nároky*“ [European Trade Union Confederation - ETUC position paper]. To by dle analýzy ETUC mělo za následek zvýšený tlak na administrativu v zemích s vyššími požadavky, aby snížili

³⁴[Jedlička, 2005]

daňové a sociální nároky, a ve svém důsledku by to pak působilo negativně na sociální soudružnost. Tímto ale kritika principu země původu v podobě, jak je navržena Komisí, nekončí.

Velký problém se podle ETUC skrývá i ve skutečnosti, že definice země původu není dostatečně přesně definována a nabízí tak možnost širšího výkladu. Proto navrhuje využít podobné definice, jaká je použita v Římském usnesení z roku 1980 a která upravuje smluvní závazky. To znamená, že země původu by měla být definována jako „*místo trvalého sídla poskytovatele služby, a/nebo místo ve kterém je umístěna centrální administrativa nebo místo kde se uskutečňuje převážná část ekonomické aktivity poskytovatele*“ [European Trade Union Confederation - ETUC position paper].

Tvrdé kritice byl podroben i záměr Komise uvolnit trh se službami veřejného zájmu, mezi které patří i citlivá oblast poskytování zdravotní péče. ETUC kritizuje Komisi za to, že i přes její naléhání nebyla schopna vytvořit legislativní úpravu, která by jasně vymezovala služby veřejného zájmu. V návaznosti na to se ETUC nelíbí, že Komise vytváří další legislativu, která chce veřejně prospěšné služby liberalizovat a přitom není zcela jasné, co se za ně přesně považuje a jaké nároky by na ně měly být stanoveny. Jinými slovy, ETUC vyžaduje sepsání legislativy, která by jednoznačně definovala, co jsou to služby veřejného zájmu a jaké požadavky na kvalitu a její sjednocení v rámci Evropské unie jsou v této oblasti kladeny.³⁵

V rámci navrhované směrnice se počítalo i se zjednodušením přístupu ke zdravotní péči v rámci Evropské unie tak, aby ani zde nebyly patrné hranice. To by ve svém důsledku znamenalo, že je zcela jedno, zda se občan rozhodne podstoupit léčbu v nemocnici v jeho státě nebo využije služeb nemocnice ve státě jiném. ETUC má k tomuto výhrady zejména proto, že nepovažuje oblast poskytování péče za oblast typu poskytovatel-spotřebitel. Dalším problémem, který ETUC vidí, je fakt, že liberalizace poskytování služeb ve zdravotnictví by „*znamenala de facto deregulaci a privatizaci zdravotnického sektoru a vytvořila tak ještě větší právní nejistotu*“ [European Trade Union Confederation - ETUC position paper]. Proto navrhuje vyjmutí oblasti zdravotnictví z navrhované směrnice a raději by pro ni viděla zvláštní úpravu, která by „*zajišťovala principy solidarity, dostupnosti, univerzálnosti a kontinuity*“ [European Trade Union Confederation - ETUC position paper].

³⁵[European Trade Union Confederation - ETUC position paper]

3.3 Zhodnocení schválené verze směrnice

Původní návrh směrnice, jak ji Komisi předložil komisař Bolkestein v roce 2004, prošel od svého zveřejnění do současné podoby bouřlivým procesem připomínkování a úprav. Konečná verze, připravená ke schválení Evropským Parlamentem, však již neobsahuje kontroverzní návrhy, které se staly trnem v oku zejména vládám Francie, Německa a Belgie a také odborovým organizacím. V současné podobě směrnice tak nenajdeme jeden ze základních pilířů původního návrhu a některé oblasti poskytování služeb byly z působnosti směrnice zcela vyloučeny.

3.3.1 Nejdůležitější změny

Pravděpodobně nejdůležitější změnou je vypuštění principu země původu, kolem kterého se mezi léty 2004 a 2006 odehrávala největší debata. Strašení absurdními případy typu „*polského instalatéra*“ vystrašilo mnohé politiky natolik, že princip země původu, umožňující poskytovateli služeb plnit pouze takové administrativní a jiné podmínky, které mu klade legislativa země, ze které pochází, byl nahrazen mnohem vágnější definicí, která na první pohled sice nezní o mnoho jinak, ale ve svém důsledku na současném stavu téměř nic nemění. Princip země původu byl tedy nahrazen „*právem poskytovat služby*“.

Právo poskytovat služby znamená, že členský stát musí „*zajistit volný přístup ke službám a volné poskytování služeb uvnitř svého teritoria*“ [Schválená směrnice z roku 2006, str. 67]. Nicméně členský stát stále může prosazovat svou vlastní legislativu, co se požadavků na poskytovatele služeb týče. Zároveň s tím má právo vynucovat si dodržování místních legislativy upravující zaměstnávání osob a „*podmínky stanovené prostřednictvím kolektivního vyjednávání*“ [EurActive.com, 2007]. V podstatě se tedy princip země původu změnil na princip země spotřeby služby.

Přesto se podařilo zachovat část směrnice, která zjednodušuje přístup na trh v cílové zemi. Poskytovatel služeb nebude muset v cílové zemi vyřizovat administrativní povolení nebo se registrovat v profesních sdruženích a komorách. Rovněž tak bude mít svobodu v zřizování infrastruktury nezbytné k poskytování služeb. Jediné podmínky, které bude muset poskytovatel služby z jiného členského státu splnit, jsou ta stanovená na ochranu životního prostředí, bezpečnost, dále pak veřejná opatření a to

vše pouze tehdy, pokud tato opatření jsou „*nediskriminační, nezbytná a proporční*“.³⁶

Odborovou konfederací ETUC kritizované nepřesné vymezení služeb veřejného zájmu mělo za následek jejich lepší definování, ale zároveň s tím schválená směrnice začleňuje služby veřejného zájmu do liberalizace trhu služeb, i když s určitými výjimkami. Mezi tyto výjimky patří například služby týkající se „*poskytování jak soukromé tak privátní zdravotní péče a poskytování sociálních služeb, mezi které patří sociální bydlení, péče o děti a rodinné služby*“ [EurActive.com, 2007]. Dále byly ze služeb veřejného zájmu vyjmuty služby, které nemají čistě ekonomické opodstatnění své existence.

Mezi služby veřejného zájmu se podle směrnice řadí i poštovní služby, dodávky vody, elektřiny a zpracování odpadu. Členské státy však mají podle směrnice možnost sami si definovat, které služby považují za služby veřejného zájmu a tím pádem, na které služby se směrnice bude vztahovat a na které ne. Tímto způsobem Komise vložila členským státům do ruky prakticky neomezenou moc rozhodnout o liberalizaci jejich trhu v této oblasti. Navíc k tomu se služeb veřejného zájmu, když už je některá členská země do této kategorie zařadí, týká pouze část směrnice ve schválené podobě. Například „*opatření označená jako 'svoboda poskytovat služby' se neaplikují, zatímco pravidla týkající se zřízení v jiném členském státě ano*“ [EurActive.com, 2007].

Značných změn se dočkal druhý článek směrnice, který vymezuje služby, jichž se směrnice netýká a které jsou tedy z liberalizace zatím vyňaty. Kromě služeb veřejného zájmu, jak bylo uvedeno v předchozích odstavcích, se směrnice netýká služeb ve finančnictví, elektronické komunikaci a sítích, služeb v přepravě mezi které patří městská hromadná doprava, taxi služby a zdravotnická záchranná služba. Tímto však výčet neliberalizovaných služeb nekončí, neboť jsou vyloučeny i audiovizuální služby v jakékoliv podobě a stádiu zpracování (do této kategorie spadá i rozhlasové vysílání a provozování kin), bezpečnostní služby, loterie, sázkové hry a služby agentur zprostředkovávajících dočasnou práci.³⁷

Většinou se jedná o služby, kde je před jejich provozováním potřeba získat povolení státního nebo místního regulačního úřadu a dalo by se tedy říct, že vynětí takových služeb z liberalizace je oprávněné. Rozhlasové vysílací pásmo je omezené, stejně tak jsou omezeny frekvence, na kterých lze provozovat elektronickou komunikaci

³⁶[EurActive.com, 2007]

³⁷[Schválená směrnice z roku 2006, str. 41, 42]

typu GSM. Na druhou stranu tvorba a distribuce audiovizuálních služeb je činnost zcela nezávislá na jakémkoliv povolení, a proto je její vynětí z působnosti směrnice těžko odůvodnitelné. Stejně tak by se dalo argumentovat u agentur zprostředkovávajících dočasnou práci. Zde je však důvodem obava starých členských zemí z velkého množství levné pracovní síly, která by měla za následek snížení mezd a tím pádem i životní úroveň některých skupin obyvatelstva, přestože se tato obava ukázala ze zkušeností Velké Británie a dalších zemí, které otevřely svůj pracovní trh pracovníkům z členských zemí přijatých v roce 2004, jako lichá.³⁸

Do pole působnosti směrnice tedy spadají všechny ostatní služby poskytované jak firmám tak spotřebitelům. V budoucnu by tedy mělo být možné využívat a nabízet služby realitních kanceláří, poradenských služeb pro firmy, půjčování vozidel, služby architektů, reklamních agentur a společností hledajících kandidáty na požadované pozice v jiných organizacích. Dále by v rámci vnitřního trhu Evropské unie mohli operovat sportovní centra, služby zaměřené na trávení volného času, společnosti provozující zábavní parky, cestovní agentury a také služby v cestovním ruchu. Poměrně významné by mělo být i poskytování a využívání služeb stavebních společností a architektů z ostatních členských zemí, což by jistě podpořilo další výstavbu, neboť například v České republice je v současné době tak velký zájem o služby stavebních společností, že ty jsou nuceny některé zakázky odmítat s odůvodněním, že nemají ani dostatek pracovníků ani jiné volné kapacity na jejich provedení.³⁹

Důležitý je i první článek směrnice, který klade důraz na to, že směrnice se v žádném případě nesnaží zasahovat do legislativy jednotlivých členských zemí, kterou upravují pracovní a trestní právo. Zároveň s tím se nezabývá odstraněním monopolů poskytujících služby a ani podporou těmto firmám poskytovanou ze strany vlád členských zemí a odkazuje se na platnou legislativu upravující soutěžní právo v rámci Evropské unie.⁴⁰

3.3.2 Shrnutí schválené směrnice

Nejvýznamnější rozdíly mezi původním návrhem směrnice z roku 2004 a schváleným návrhem z roku 2006 mohou být tedy shrnuty následovně:

³⁸[Lewanowicz, 2004]

³⁹[Grygera, 2008]

⁴⁰[Schválená směrnice z roku 2006, str. 39, 40]

- **nahrazení principu země původu právem na poskytování služby**
- **vynětí služeb veřejného zájmu z působnosti směrnice**
a rozšíření pravomocí členských států v určení, jaké služby do této kategorie zařadí,
- **výrazné rozšíření oblastí služeb na které se směrnice nevztahuje**

I přes výrazné omezení pole působnosti a snížení původně tolik ambiciózního návrhu liberalizace trhu služeb v rámci vnitřního trhu Evropské unie je schválená verze směrnice přínosná pro podnikatele v oblasti poskytování služeb. Ministerstvo průmyslu a obchodu ve své analýze dopadů směrnice na poskytovatele služeb zpracovanou roku 2006 vyzdvihuje následující přínosy:⁴¹

- **podstatné zjednodušení administrativy**

Členské země by měly výrazně omezit administrativu nezbytnou s poskytováním služeb.

- **omezení nutnosti předkládat originály a ověřené kopie či překlady dokumentů**

V žádném členském státě nebude potřeba předkládat originály povolení ani jiných dokumentů opravňujících k poskytování služby. Pokud bude takový dokument vyžadován, lze předložit pouze jeho kopii, která však nemusí být ani úředně ověřena.

- **zavedení Jednotných kontaktních míst**

Cílem jednotných kontaktních míst je omezení zátěže spojené s vyřizováním administrativních aktivit poskytovatelů služeb, zajištění přístupu k informacím o podmínkách podnikání v ostatních členských státech a přístupu k informacím o poskytovatelích služeb z jiných členských států. Vše by se mělo dít elektronicky díky propojení databází jednotlivých členských států.

- **zjednodušení povolovacích řízení**

Samotné zřízení subjektu oprávněného k poskytování služby a vyřízení povolovacích řízení by se mělo buď velmi zjednodušit a nebo zcela odstranit. Pokud

⁴¹[Ministerstvo průmyslu a obchodu - Jaký přínos bude mít směrnice o volném pohybu služeb pro podnikatele?]

se členská země rozhodne taková řízení i nadále vyžadovat, musí zajistit, že splňují dodatečná kritéria, která povedou k další liberalizaci trhu služeb.

- **zavedení procedury tichého souhlasu**

Na vyřízení povolení ze strany úřadů budou stanoveny přesné termíny, které pokud nebudou dodrženy, tj. žadatel do stanoveného termínu neobdrží rozhodnutí, jsou považovány za odsouhlasené a udělené.

- **nediskriminační usazování**

V případě, že by chtěl členský stát uvalit omezení nebo podmínky na usazení poskytovatele služeb z jiného členského státu, musejí být tato omezení podložena pádnými důvody, které bude Komise průběžně zkoumat. Tyto podmínky a omezení by také měly být podstatně zredukovány.

- **využití IT v administrativě**

Směrnice slibuje užší propojení informačních systémů členských zemí, čímž se urychlí vzájemná komunikace.

- **prospěch pro příjemce služeb**

Nejdůležitějším dopadem pro spotřebitele služeb je skutečnost, že budou mít možnost přijímat služby od jakéhokoli oprávněného subjektu odkudkoliv v rámci Evropské unie.

- **pojištění poskytovatelů**

Pojištění poskytovatele služeb za způsobenou škodu v jednom členském státě musí být uznáno v jakémkoliv jiném členském státě bez omezení.

- **metoda screeningu a notifikace**

Členské státy budou muset průběžně monitorovat oprávněnost omezení, která kladou na poskytovatele služeb a v případě existence omezení budou muset zdůvodnit jejich přiměřenost, nezbytnost a nediskriminační charakter.

3.4 Důsledky zavedení úpravy pro poskytovatele přeshraničních služeb

Významným benefitem liberalizovaného trhu služeb v rámci vnitřního trhu Evropské unie je skutečnost, že české podnikatelské subjekty již nebudou muset individuálně zjišťovat požadavky na provádění služby v jiném členském státě a vyřizovat potřebná povolení. Za tímto účelem budou vybudována Jednotná kontaktní místa (JKM), kde se podnikateli dostane všech informací a požadavků, které musí splnit před vstupem na trh jiného členského státu Evropské unie.

To znamená, že odpadne nutnost znalosti mateřského jazyka v zemi, kam chce podnikatel vstoupit, neboť veškerá komunikace s tamějšími úřady by měla probíhat v buď v jazyce českém nebo v jiném rozšířeném jazyce (nejpravděpodobněji anglický jazyk).⁴² Zároveň se tím usnadní přístup na cizí trh v tom, že podnikatel nebude muset cestovat po úřadech v členském státě Evropské unie a vše vyřídí z jednoho místa v České republice.

V případě že členský stát bude vyžadovat po podnikateli úředně ověřenou kopii nejrůznějších povolení, výpis z rejstříku trestů nebo jiný podobný dokument, není podle směrnice český podnikatel povinen provést úředně ověřené přeložení a může odevzdat pouze přeloženou kopii originálního dokumentu. Nově tedy budou orgány v členském státě samy zodpovědné za skutečné ověření, zda dokumenty, které jim podnikatel dodal, jsou pravé. To se dá také považovat za významné zjednodušení.

Velkým přínosem je liberalizace trhu služeb pro poskytovatele služeb v příhraničí. Podle schválené úpravy bude moci český podnikatel bez problémů nabízet své služby nebo je poskytovat zákazníkům v zahraničí, pouze na základě povolení ze své země. Nebude tedy nucen vyřizovat si povolení v obou zemích zároveň. Co se týče kontrol od kontrolních orgánů jako jsou obchodní inspekce nebo hygienická kontrola, bude podnikatel zodpovědný pouze orgánům v té zemi, odkud pochází jeho primární povolení k činnosti.⁴³

Z tohoto by měly benefitovat takřka všechny české služby poskytující firmy sídlící v pohraničí, neboť se jim tímto způsobem zvýší zákaznická základna a pole geografické působnosti. V tomto ohledu si lze snadno představit rozvoj činnosti sta-

⁴²[Ministerstvo průmyslu a obchodu - Kapesní průvodce směrnicí o službách na vnitřním trhu]

⁴³[BusinessInfo.cz - Jaký přínos bude mít směrnice o volném pohybu služeb pro podnikatele?]

vebních firem a drobných podnikatelů, kteří se nechávají najímat na jednorázové práce jako jsou opravy, instalace a podobné činnosti. Rovněž pozitivně by se mělo rozvíjet poskytování služeb v informačních technologiích, zejména pak správa výpočetní techniky, pravidelná údržba a poradenství v této oblasti, neboť to jsou činnosti, ke kterým není potřeba znalosti speciálních předpisů v zemi spotřeby služby, ale stěžejní jsou odborné znalosti.⁴⁴

Další výhodou implementací směrnice je odstranění nadbytečných překážek, které jsou kladeny na poskytovatele služeb z jiných členských států a které se na místní podnikatele nevztahují nebo je automaticky splňují. Takovou překážkou může být například nutnost vyřídit si pro činnost speciální licenci, jejíž udělení je podmíněno předložením dokladu o trvalém bydlišti. Příkladem je činnost finančních poradců a auditorů v Itálii, která k udělení licence takové potvrzení požaduje. Z pohledu schválené směrnice se ale jedná o nadbytečný požadavek, který znevýhodňuje zahraniční poskytovatele služby před domácími poskytovateli a tudíž by měl být odstraněn.⁴⁵

Pokud tedy bude chtít český finanční poradce či auditor nabízet své služby například na území Německa, bude stačit, když splní požadavky v České republice a německé úřady na něj nemohou klást takové dodatečné požadavky, které se nevztahují na německé finanční poradce či auditory. Tímto se otvírají dveře podnikatelům a osobám samostatně výdělečně činným, které k poskytování své služby potřebují určité odborné znalosti.

⁴⁴[Ministerstvo průmyslu a obchodu - Kapesní průvodce směrnicí o službách na vnitřním trhu]

⁴⁵[BusinessInfo.cz - Přeshraniční poskytování služeb v návrhu směrnice o službách]

4 Česká republika a možnosti, které skýtá tato svoboda pro český subjekt

4.1 Pozice služeb v české ekonomice

Služby zaujímají v ekonomice České republiky velmi významnou pozici. Stejně jako v ostatních vyspělých tržních ekonomikách i v České republice se projevila tendence v přesunu pracovní síly a podílu na tvorbě HDP z primárního a sekundárního sektoru do sektoru terciárního. Přesto je však podíl služeb na zaměstnanosti a HDP v porovnání s průměrem v EU15, USA a Japonskem nižší. Konkrétně v podílu na tvorbě HDP v roce 2005 Česká republika zaostávala za výše uvedenými zeměmi o 9 %, 15 % respektive 11 %.⁴⁶

4.1.1 Podíl na HDP

Ačkoliv ekonomika České republiky v posledních letech stále roste, podíl služeb na HDP se nijak výrazně nemění. Pokud se totiž podíváme na podíl hrubé přidané produkce sektoru služeb na celkové hrubé přidané hodnotě, uvidíme, že se v období od roku 2000 do roku 2006 téměř nezměnil. Hrubá přidaná hodnota sice stabilně roste o přibližně 8 % ročně, ale rok 2004 byl výjimkou, neboť podíl služeb na celkové hrubé přidané hodnotě rostl jen o 2,85 %.

Tato skutečnost však neznamená, že by sektor služeb v České republice nerostl. Interpretace slabě rostoucího až téměř konstantního podílu hrubé přidané hodnoty služeb na celkové hrubé přidané hodnotě je taková, že sektor služeb roste o něco málo rychleji až stejně jako celá ekonomika. Můžeme tedy říct, že i přes významný podíl služeb na hrubé přidané hodnotě nedochází v tuto chvíli k výraznému přesunu hospodářské aktivity z primárního a sekundárního sektoru do sektoru terciárního.

Pohled na tabulku ukazuje, že v současné době se podíl služeb na hrubé přidané hodnotě české ekonomiky pohybuje okolo 59 %. V absolutních číslech z roku 2006 to znamená hrubou přidanou hodnotu ve výši 1,726 miliardy Kč. Data za rok 2007 zatím nejsou ještě k dispozici, proto nemohla být do tabulky zahrnuta. Přesto by se dalo na základě růstu HDP v roce 2007, který podle předběžných odhadů Českého

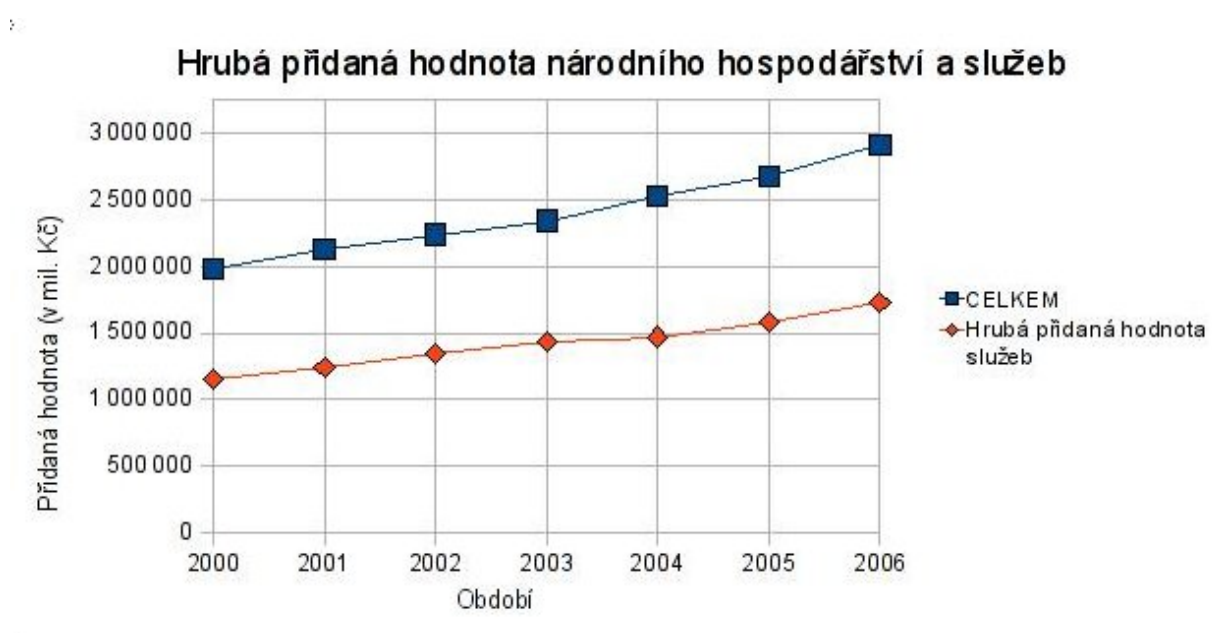
⁴⁶[EurActive.cz, 2005]

Rok	2000	2001	2002	2003
Hrubá přidaná hodnota služeb	1 151,147	1 243,376	1 342,991	1 429,481
Meziroční změna	-	108,01 %	108,01 %	106,44 %
Podíl na HDP	58,04 %	58,31 %	59,95 %	61,01 %
	2004	2005	2006	
	1 470,253	1 579,177	1 726,187	
	102,85 %	107,41 %	109,31 %	
	58,12 %	58,93 %	59,32 %	

Tabulka 1: Vývoj HDP a přidané hodnoty služeb (v mld. Kč) - zdroj ČSÚ

statistického úřadu (ČSÚ) vzrostl reálně o 6,5 %, odhadovat další zvýšení hrubé přidané hodnoty služeb v podobném tempu jako v letech minulých.⁴⁷

Výše uvedená data jsou znázorněna v grafické podobě v grafu níže. Z toho je již na první pohled patrné, že služby skutečně tvoří významnou část hrubé přidané hodnoty národního hospodářství a rostou přibližně stejným tempem jako celková hrubá přidaná hodnota za celou ekonomiku. V grafu je dobře vidět pokles tempa růstu služeb v roce 2004 a výrazné zvýšení celkové hrubé přidané hodnoty.

Obrázek 1: Hrubá přidaná hodnota služeb - zdroj ČSÚ

⁴⁷<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/cpoh021508.doc>

Nejpravděpodobnějším důvodem pro výše uvedené zpomalení růstu služeb a zároveň zvýšení hrubé přidané hodnoty v roce 2004 vidím ve skutečnosti, že Česká republika v tomto roce vstoupila do Evropské unie, čímž došlo k výraznému zvýšení exportu zboží z České republiky a tím pádem zvýšení hrubé přidané hodnoty. Mou domněnku potvrzují i data z ČSÚ o exportu ve sledovaném období. Graf vývoje růstu exportu v letech 2000 až 2007 je uvedený níže a je v něm dobře vidět prudký nárůst exportu v roce 2004. Oproti roku 2003 se totiž zvýšil o 125,66 %.⁴⁸

Obrázek 2: Nárůst exportu - zdroj ČSÚ

4.1.2 Zaměstnanost

Další významnou úlohu zastávají služby v oblasti zaměstnanosti pracovních sil na území České republiky. V České republice je v současné době 4 967,3 tis. osob s jediným nebo hlavním zaměstnáním, což je nejvyšší hodnota od roku 1997. Necelých 56 % osob je z tohoto počtu zaměstnáno v terciárním sektoru.

Jak je vidět z tabulky o podílu zaměstnanosti v sektoru služeb na celkové zaměstnanosti, procento osob pracujících v terciárním sektoru se rok od roku zvyšuje. Stejná tendence je patrná ve všech vyspělých tržních ekonomikách, nicméně Česká republika v tomto porovnání ve sledovaném období za těmito zeměmi zaostávala a v roce 2006 se rozdíl v zaměstnanosti v sektoru služeb mezi Českou republikou a EU ještě

⁴⁸http://dw.czso.cz/pls/stazo/STAZO.STAZO?jazyk=CS&prvni_pristup=

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Celkem	4 926,70	4 955,90	4 957,00	4 937,60	4 881,60	4 813,70	4 828,10	4 967,30
Služby	2 768,50	2 801,10	2 848,70	2 865,30	2 837,30	2 798,30	2 716,00	2 764,90
Procento	56,19 %	56,52 %	57,47 %	58,03 %	58,12 %	58,13 %	56,25 %	55,66 %

Tabulka 2: Vývoj zaměstnanosti v sektoru služeb (v tisících) - zdroj ČSÚ

více prohloubil. V porovnání s EU15 činil rozdíl 13,2 % a v porovnání s EU27 9,9 %.⁴⁹

Další zvýšení rozdílu v zaměstnanosti v terciárním sektoru nastalo v roce 2007. Z celkového meziročního zvýšení počtu zaměstnaných oproti roku 2006 o 105,6 tis. osob, nastoupilo celkem 73,1 tis. do sekundárního sektoru, zatímco přírůstek v sektoru terciárním byl zhruba poloviční. Tato skutečnost by mohla být způsobena silně proexportní politikou České republiky, která se v posledních letech usilovně snažila o získání co nejvíce přímých zahraničních investic a to zejména v průmyslových odvětvích.⁵⁰

Nově dokončené výrobní a montážní podniky, jejichž nejvýznamnějšími představiteli jsou automobilky, zaměstnávají velký počet pracovníků a to nejen přímo ale také nepřímo v subdodavatelských firmách. Vzrůstající export zboží z České republiky by tak mohl mít vliv na stále rostoucí nároky na počet zaměstnanců v exportujících firmách a tím pádem na záporný růst poměru zaměstnanců pracujících v terciárním sektoru.

4.1.3 Zahraniční obchod

Služby hrají svou roli i v zahraničním obchodě České republiky. Jejich význam však není tak velký, jako u zahraničního obchodu se zbožím. Export služeb ve sledovaném období mezi léty 2001 a 2006 nevykazuje přesvědčivý růstový trend, jak je patrné z grafu níže. Do roku 2003 export služeb klesal a až od roku 2004 do současnosti stoupá. V roce 2006 tak export služeb z České republiky činil přibližně 300 mld. Kč.⁵¹

U zahraničního obchodu se službami je zajímavá skutečnost, že ve sledovaném období 6ti let nikdy nenastalo záporné saldo mezinárodního obchodu se službami.

⁴⁹[Český statistický úřad - Analýza trhu práce]

⁵⁰<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/czam020108.doc>

⁵¹[BusinessInfo.cz - Analýza struktury exportu služeb ČR]

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Export	265 655,70	228 356,30	219 151,10	248 433,10	257 998,40	300 370,90
Import	207 670,80	206 505,50	205 914,40	235 960,60	238 586,60	265 798,10
Saldo	57 984,90	21 850,80	13 236,70	12 472,50	19 411,80	34 572,80
% z celku	17,30 %	15,40 %	13,80 %	12,70 %	12,10 %	12,30 %

Tabulka 3: Zahraníční obchod ČR se službami v letech 2001–2006 (v mil. Kč)

Přestože rozdíly mezi importem a exportem jsou poměrně malé (v řádu desítek miliard Kč), export stále převyšuje import a podle dat z výše uvedené tabulky se zdá, že tempo růstu exportu služeb je vyšší než tempo růstu importu služeb, což je určitě pozitivní informace.

První pohled na vývoj podílu exportu služeb v poměru s celkovým uskutečněným exportem České republiky nevypadá příliš povzbudivě, neboť od roku 2001 neustále klesá, pouze v roce 2006 nastalo mírné oživení o 0,2 %. Důvodem nízkého poměru a jeho klesající tendence je fakt, že Česká republika vyváží stále více zboží a růst exportu zboží výrazně převyšuje tempo růstu exportu služeb. Důvody pro výrazně vyšší export zboží jsou stejné jako v případě nižší zaměstnanosti v terciárním sektoru. Česká republika se orientuje výrazně proexportně a to zejména v oblasti exportu strojírenských výrobků a dalšího zboží ze sekundárního sektoru ekonomiky.

V porovnání s ekonomikami Spojených států Amerických a EU25 je podíl služeb na exportu v České republice velmi nízký. Data z databáze UNCTAD za rok 2006 ukazují, že podíl služeb na exportu v EU25 činí 22,65 % a podíl exportu služeb na celkovém exportu v USA dokonce 28,97 %, zatímco v případě České republiky je to o 10,35 procentních bodů respektive o 16,67 procentních bodů méně. Jinými slovy podíl exportu služeb na celkovém exportu ekonomiky dosáhl v roce 2006 hodnoty 12,3 %.⁵²

V případě poměru importu služeb k celkovému importu se již česká ekonomika příliš neliší od ekonomiky USA. Rozdíl v poměru importu služeb se pohybuje okolo 4 procentních bodů. V porovnání s EU25 je však situace odlišná. V EU25 totiž z celého objemu importů tvoří služby přibližně 21-22 %. Oproti České republice je to tedy rozdíl přibližně o 9 procentních bodů.

⁵²<http://stats.unctad.org/handbook/>

Obrázek 3: Zahraniční obchod se službami - zdroj ČSÚ

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006
USA	16,19 %	16,52 %	16,53 %	16,52 %	15,80 %	15,55 %
ČR	13,24 %	13,65 %	12,50 %	11,74 %	11,93 %	11,35 %
EU 25	22,25 %	22,80 %	22,63 %	21,93 %	21,66 %	20,39 %

Tabulka 4: Podíl služeb na celkovém importu vybraných zemí - zdroj UNCTAD

4.2 Trh se službami v informačních technologiích

Protože je sektor služeb velmi rozsáhlý, dělí se podle odvětvové klasifikace ekonomických činností (OKEČ) na několik skupin. Tyto skupiny jsou následující:

- tržní služby,
- obchod, pohostinství a ubytování,
- cestovní ruch,
- doprava a spoje,
- peněžnictví a pojišťovnictví,
- netržní služby,
- věda a výzkum,
- informační společnost.⁵³

Podstatné z hlediska analýzy trhu služeb s informačními technologiemi je právě první skupina a to sice tržní služby. Jak je patrné z názvu skupiny, do tržních služeb patří takové služby, které jsou poskytovány za účelem dosažení zisku a které navíc patří do následujících specifických oddílů odvětvové klasifikace ekonomických činností (v závorce za názvem oddílu je jeho číslo OKEČ):

- činnosti v oblasti nemovitostí (70),
- pronájem strojů a přístrojů bez obsluhy, pronájem výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost (71),
- činnosti v oblasti výpočetní techniky (72),
- výzkum a vývoj (73),
- ostatní podnikatelské činnosti (74),
- veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení (75),
- vzdělávání (80),

⁵³[Český statistický úřad - Ediční plán - Služby]

- zdravotní a sociální péče; veterinární činnosti (85),
- odstraňování odpadních vod a odpadů, čištění města, sanační a podobné činnosti (90),
- činnosti odborových, profesních a podobných organizací j.n. (91),
- rekreační, kulturní a sportovní činnosti (92),
- ostatní činnosti (93).⁵⁴

Z uvedeného výčtu je zřejmé, sektor tržních služeb zahrnuje široké spektrum aktivit. Z hlediska dopadů směrnice o liberalizaci služeb na oblast IT je však podstatný zejména oddíl č. 72 a to sice činnosti v oblasti výpočetní techniky.

4.2.1 Tržby

Trh se službami v informačních technologiích tvoří poměrně malou část celkového trhu s tržními službami v České republice. Od začátku sledovaného období (roku 2000) však podíl služeb v oblasti informačních technologií na tržních službách s výjimkou roku 2002 stále roste. V roce 2002 došlo dokonce k poklesu tohoto podílu, což bylo způsobené propadem v tržbách za služby v informačních technologiích. Za posledních sedm let se tedy podíl služeb v oblasti informačních technologií zvýšil z 10,79 % na 12,22 %.

Zvýšení podílu služeb v informačních technologiích na tržních službách je dán především rychlejším tempem růstu tržeb tohoto odvětví, které za sledované období rostlo průměrně o 11 % ročně, zatímco tržní služby rostly tempem 9 %. Data za rok 2007 ukazují, že tržby v sektoru tržních služeb dosáhly 913,262 mld. Kč, což je oproti roku 2000 zvýšení o 78 % (měřeno ve běžných cenách). Tržby se službami v informačních technologiích však vzrostly ještě více a to dokonce na dvojnásobek. Za rok 2007 se tedy v tomto odvětví dosáhlo tržeb v celkové výši 111,567 mld. Kč.⁵⁵

Můžeme tedy říct, že trh s tržními službami a obzvláště se službami v oblasti informačních technologiích se velmi rychle vyvíjí. Rovněž pohled na celkové tržby jak v tržních službách jako celku tak ve sledovaném odvětví ukazuje, že vývoj

⁵⁴[BusinessInfo.cz - Oborové statistiky - Služby]

⁵⁵<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/ctrs021508.doc>

Rok	Tržní služby (tržby v mil. Kč)			Meziroční změny	
	Celkem	V IT	Podíl IT	Celkem	V IT
2000	513 501,18	55 426,30	10,79 %		
2001	563 377,00	66 527,49	11,81 %	109,71 %	120,03 %
2002	622 337,23	65 599,67	10,54 %	110,47 %	98,61 %
2003	680 871,58	75 513,96	11,09 %	109,41 %	115,11 %
2004	725 337,07	82 957,00	11,44 %	106,53 %	109,86 %
2005	789 340,55	92 577,01	11,73 %	108,82 %	111,60 %
2006	845 223,67	102 972,92	12,18 %	107,08 %	111,23 %
2007	913 262,83	111 567,31	12,22 %	108,05 %	108,35 %

Tabulka 5: Tržby v oblasti tržních služeb v letech 2000–2007 (v mil. Kč) - zdroj ČSÚ

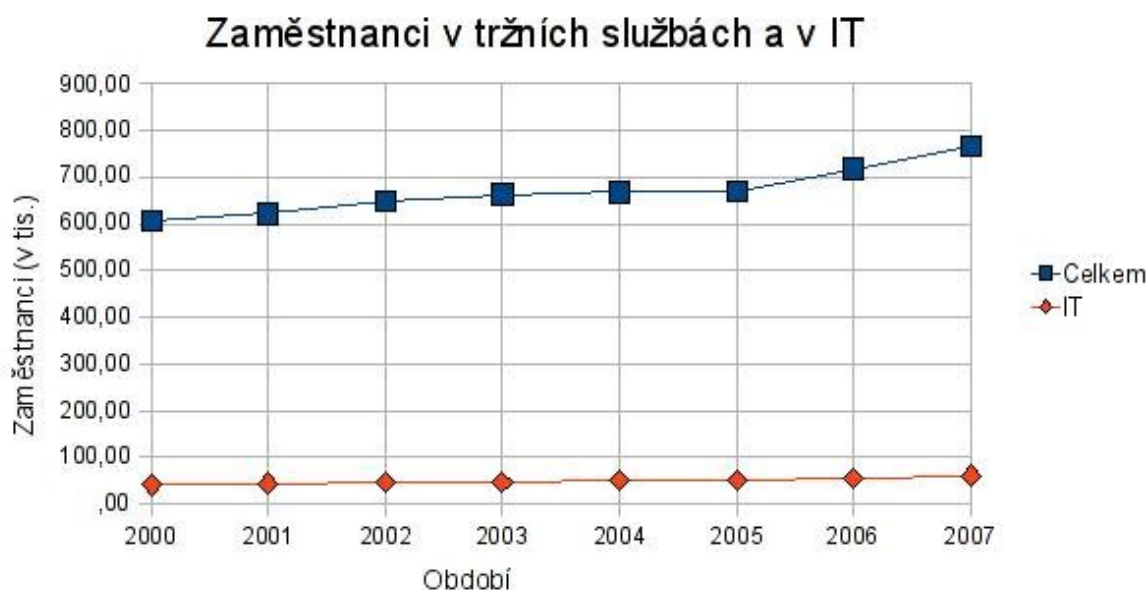
je za posledních sedm let skutečně velmi pozitivní. Zároveň se z uvedených čísel zdá, že by v nejbližší budoucnosti nemělo dojít k výraznému zpomalení růstu tržeb v žádné ze sledovaných oblastí.

Obrázek 4: Tržby v sektoru tržních služeb - zdroj ČSÚ

4.2.2 Zaměstnanost

Počet osob pracujících v oblasti tržních služeb se za posledních sedm let zvýšil o přibližně 160 000 na současných 765 790 osob. Z dat poskytnutých Českým statistickým úřadem je vidět, že počet pracovníků v oblasti tržních služeb v prvních pěti letech rostl jen zvolna a mezi léty 2003 až 2005 by se dalo říct, že dokonce stagnoval. V posledních dvou letech jsme však svědky zvýšené poptávky po pracovních v této oblasti, protože za toto období vzrostl v této oblasti počet pracujících dvakrát tolik co za celých předchozích pět let dohromady.

Obrázek 5: Zaměstnanci v tržních službách a IT - zdroj ČSÚ

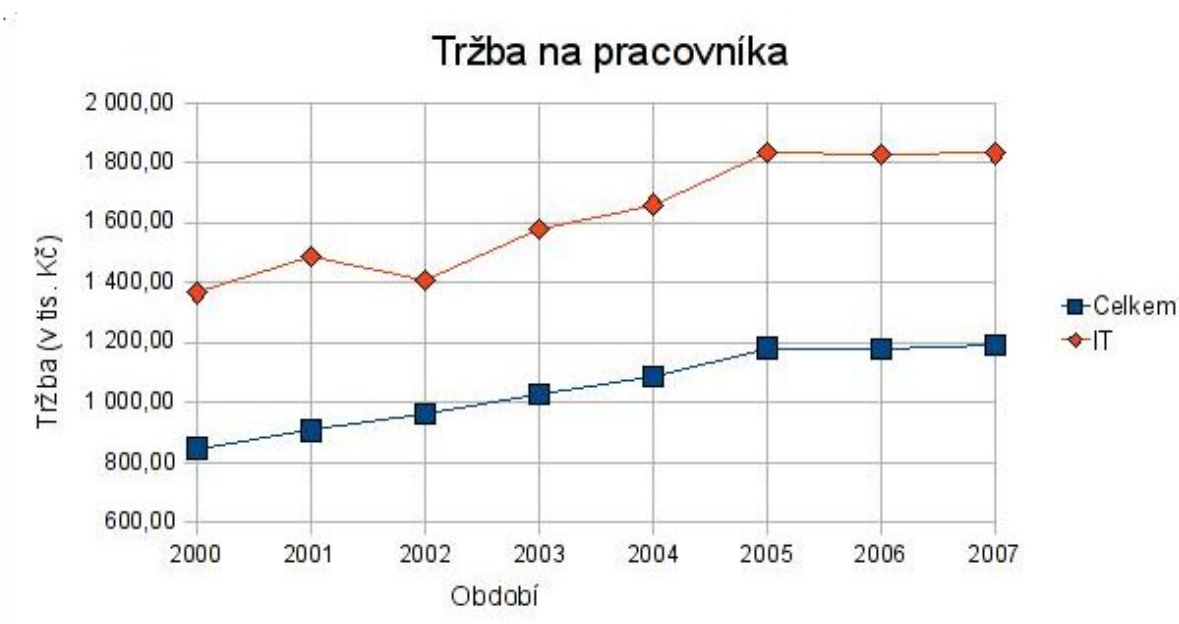
I v případě odvětví služeb v informačních technologiích je vidět podobný růstový trend. Počet zaměstnanců za poslední dva roky vzrostl o stejný počet jako za celých předešlých pět let dohromady a na konci roku 2007 v tomto odvětví pracovalo 60 930 osob. S výjimkou roku 2002 si počet pracovníků ve službách v informačních technologiích zvyšuje podíl na zaměstnanosti ve skupině tržních služeb. Ke konci roku 2007 podíl činil 7,96 % pracovníků, což je o 1,27 % více než na začátku sledovaného období.

Velmi zajímavý je pohled na čísla tržeb na zaměstnance u skupiny jako celku a služeb v informačních technologiích. U obou je vidět stálý a přibližně stejný nárůst tržeb až do roku 2005. Rok 2002 však nebyl příznivý pro odvětví služeb v informačních technologiích ani co se tržeb na pracovníka týče, které se snížily na úroveň

zhruba o rok zpět.

Od roku 2005 jsme však svědky výrazného zpomalení až zastavení růstu tržeb na zaměstnance u obou sledovaných. To je však dopad prudkého nárůstu počtu zaměstnanců v oblasti tržních služeb i informačních technologií. Jak je z grafu vidět, nově najímaní pracovníci generují nižší tržby než dříve.

Nicméně z grafu také vidíme, že uvedený jev postihl přibližně stejně jak sektor tržních služeb tak odvětví informačních technologií, takže bych v tomto případě usuzoval na následky zavedení liberálnějších požadavků na najímání a propouštění pracovníků. V dubnu roku 2006 skutečně vstoupil v platnost nový zákoník práce, takže výrazné změny v zaměstnanost v sektoru tržních služeb by tímto skutečně mohly být způsobeny.

Obrázek 6: Tržba na pracovníka - zdroj ČSÚ

Z ekonomického hlediska je dobré povšimnout si tržby na pracovníka v informačních technologiích, která výrazně převyšuje tržbu na pracovníka v sektoru tržních služeb jako celku. Jak je vidět, služby v oblasti informačních technologií jsou velmi žádané a také kvalitně oceněny. Tržba na pracovníka se pohybuje na průměrné hodnotě 155 % tržeb na pracovníka v sektoru tržních služeb jako celku, což je skutečně výrazný náskok. V roce 2007 dosahovala průměrná tržba na pracovníka v odvětví informačních technologií 1,831 mil. Kč, zatímco stejný ukazatel za sektor tržních služeb činil 1,192 mil. Kč.

Rok	Zaměstnanci (v tis.)			Tržba na zaměstnance (v tis. Kč)				
	Ekonomika		Tržní služby		Tržní služby			
	Celkem	Služby	Celkem	IT	Podíl	Celkem	IT	Podíl
2000	4 926,70	2 768,50	607,32	40,62	6,69 %	845,52	1 364,64	161,40 %
2001	4 955,90	2 801,10	621,96	44,80	7,20 %	905,81	1 485,13	163,96 %
2002	4 957,00	2 848,70	648,69	46,61	7,18 %	959,38	1 407,53	146,71 %
2003	4 937,60	2 865,30	663,23	47,92	7,22 %	1 026,60	1 575,96	153,51 %
2004	4 881,60	2 837,30	668,29	50,01	7,48 %	1 085,37	1 658,81	152,83 %
2005	4 813,70	2 798,30	668,91	50,50	7,55 %	1 180,03	1 833,19	155,35 %
2006	4 828,10	2 716,00	718,33	56,32	7,84 %	1 176,65	1 828,49	155,40 %
2007	4 967,30	2 764,90	765,79	60,93	7,96 %	1 192,57	1 831,16	153,55 %

Tabulka 6: Zaměstnanost a tržby v oblasti tržních služeb 2000–2007 (v mil. Kč) - zdroj ČSÚ

4.3 Dopady liberalizace trhu služeb na Českou republiku

Přestože se schválená verze směrnice o liberalizaci trhu služeb značně liší od původního návrhu z roku 2004, který sliboval větší míru liberalizace trhu služeb v rámci vnitřního trhu Evropské unie, dopady přijetí směrnice na ekonomiku České republiky jsou dle dostupných analýz pozitivní. Pravděpodobně nejčastěji citovanou je v tomto ohledu analýza agentury CzechTrade, která si v roce 2006 nechala zpracovat analýzu dopadu přijetí směrnice na Českou republiku z makroekonomického hlediska.

Celkový příspěvek liberalizace trhu služeb na růst HDP České republiky by se podle této analýzy měl pohybovat v rozmezí 0,65 % až 1,45 % v závislosti na tom, do jaké míry se trh skutečně podaří liberalizovat. V přepočtu na peněžní vyjádření dosahuje uvedený růst hodnoty v rozmezí 16,6 až 37,2 mld. Kč. Nicméně očekává se, že růst bude způsoben především dvěma faktory. Prvním je **růst přidané hodnoty** v sektoru služeb a druhým pak **snížení cen** v tomto sektoru.⁵⁶

I když je vidět, že liberalizace trhu služeb bude pro Českou republiku přínosem, ten nebude v porovnání s původním návrhem směrnice o liberalizaci trhu služeb z roku 2004 zdaleka takový. Pokud se porovná původní návrh se schváleným, je dopad schválené verze směrnice na růst HDP České republiky o 31 % až 52 % nižší. Šířka intervalu je opět způsobená tím, do jaké míry by členské státy skutečně přistupovaly k liberalizaci a odstraňování bariér.

4.3.1 Změny v podílu na HDP

Změny v hrubé produkci způsobené liberalizací trhu služeb by měly podle uvedené analýzy zvýšit HDP o přibližně 0,65 %. Z tohoto růstu by však celých 0,39 % měl tvořit nárůst hrubé produkce v pouze třech odvětvích. Těmi to odvětvími jsou stavebnictví, právní a účetní služby a velkoobchod, u kterých by nárůst měl překročit 3 mld. Kč u každého.

Příčiny růstu se však v těchto třech odvětvích liší. Dle analýzy by růst velkoobchodních aktivit měl být způsoben primárně zvýšením hodnoty exportu na celkové činnosti. Na druhou stranu ve stavebnictví a právních a účetních službách by růst měl být způsoben zvýšením poptávky po těchto službách na trhu v České republice.

⁵⁶[CzechTrade - Aktualizovaná Analýza ekonomických dopadů návrhu směrnice o službách na vnitřním trhu]

Sektory služeb podle klasifikace OKÉČ	Příspěvek služby k růstu HDP	Podíl růstu přidané hodnoty v analyzovaných službách na HDP	Podíl růstu přidané hodnoty na celkovém růstu přidané hodnoty v analyzovaných službách
45 Stavebnictví	3 448	0,13 %	19,58 %
74.1 Právní a účetní služby	3 329	0,13 %	18,90 %
51 Velkoobchod	3 257	0,13 %	18,49 %
52 Maloobchod	1 961	0,08 %	11,14 %
72 Činnosti v oblasti výpočetní techniky	-8	0,00 %	-0,05 %
55 Ubytování a stravování	-77	0,00 %	-0,44 %
92 Rekreacní, kulturní a sportovní činnosti	-91	0,00 %	-0,52 %
71 Pronájem strojů a zařízení	-229	-0,01 %	-1,30 %
Celkem	16 565	0,65 %	100,00 %

Tabulka 7: Dopad návrhu směrnice na růst přidané hodnoty a HDP České republiky - zdroj CzechTrade

Kromě zvýšení poptávky je růst hrubé produkce způsoben také rozdílnou současnou hodnotou produkovaných služeb, ze které se trh bude po liberalizaci odrážet. U prvních dvou odvětví tj. stavebnictví a velkoobchod bude růst „*generován především vyšší počáteční základnou přidané hodnoty*“ [CzechTrade - Analýza ekonomických dopadů návrhu směrnice o službách na vnitřním trhu, str. 16]. V případě právních a účetních služeb se očekávané zvýšení hrubé produkce přikládá „*významnému růstu stávajících hodnot*“ [CzechTrade - Analýza ekonomických dopadů návrhu směrnice o službách na vnitřním trhu, str. 16].

Přestože jsou dopady liberalizace trhu služeb na HDP České republiky pozitivní, některá odvětví sektoru služeb z liberalizace budou profitovat méně a dokonce se u nich očekává pokles příspěvku k celkovému HDP oproti stavu před liberalizací. Dle analýzy agentury CzechTrade jsou poklesy v uvedených odvětvích způsobeny zejména převahou poklesu „*přidané hodnoty na domácím trhu nad růstem přidané hodnoty z exportu*“ [CzechTrade - Analýza ekonomických dopadů návrhu směrnice o službách na vnitřním trhu, str. 16].

Mezi oblasti, kde dojde k poklesu přidané hodnoty, patří (dle klasifikace OKEČ) následující:

- 50 Ubytování a stravování – pokles o 77 mil. Kč,
- 71 Pronájem strojů a zařízení – pokles o 229 mil. Kč,
- 72 Činnosti v oblasti výpočetní techniky – pokles o 8 mil. Kč,
- 92 Rekreační, kulturní a sportovní činnost – pokles o 91 mil. Kč,

Na celkovém objemu růstu přidané hodnoty způsobeným liberalizací však uvedené poklesy hrají jen minimální roli. Celkový pokles přidané hodnoty se předpokládá ve výši 405 mil. Kč, zatímco celkový růst se očekává ve výši 16 970 mil. Kč. Uvedená čísla jsou odhadována pro případ nejméně výrazného dopadu přijetí směrnice tj. při růstu HDP o 0,65 %.

Druhým zdrojem změn v růstu HDP České republiky po liberalizace trhu služeb je očekávaný pokles cen v odvětví služeb projevující se „*ve zvýšené poptávce po spotřebě a investicích*“ [CzechTrade - Analýza ekonomických dopadů návrhu směrnice o službách na vnitřním trhu, str. 19]. Dopady těchto změn by se měly na růstu HDP projevit ve výši přibližně 0,81 %.

Z poklesu cen a následného zvýšení poptávky by měly nejvíce profitovat tři odvětví sektoru služeb, kterými jsou stavebnictví, právní a účetní služby a činnosti v oblasti nemovitostí. Tato tři odvětví tvoří v součtu 0,58 % z celkových 0,81 %, což je skutečně významný podíl.⁵⁷

Následky snížení cen a následného zvýšení poptávky se však netýkají všech odvětví. Stejně jako v případě změn v hrubé produkci nebudou ze snížení cen profitovat odvětví ubytování a stravování, pronájem strojů a zařízení, činnosti v oblasti výpočetní techniky, obchod, opravy a údržba motorových vozidel a konečně rekreační, kulturní a sportovní činnost. V těchto odvětvích by mělo dojít k poklesu příspěvku k HDP o celkem 788 mil. Kč. Celkové zvýšení v ostatních odvětvích se však očekává ve výši 21 373 mil. Kč, takže ani zde se nejedná o nijak významný poměr.

4.3.2 Zaměstnanost

Implementace směrnice o liberalizaci trhu služeb by měla také způsobit vytvoření nových pracovních míst. Konkrétně v případě České republiky se očekává vznik přibližně 18 088 nových pracovních míst a růst průměrné mzdy v celém sektoru služeb o 158 Kč.⁵⁸

Nejvíce by poptávka po zaměstnancích měla vzrůst v odvětví maloobchodu, velkoobchodu a stavebnictví. Uvedená tři odvětví by měla po liberalizaci trhu služeb potřebovat dodatečných 12 187 zaměstnanců, což tvoří 67,4 % celkového nárůstu poptávky po zaměstnancích.

Na druhou stranu zvýšená poptávka po zaměstnancích nepovede nutně ke zvýšení průměrné mzdy ve sledovaných odvětvích. Největší zvýšení průměrné měsíční mzdy se očekává v odvětví právních a účetních služeb, kde by mělo dojít ke zvýšení průměrné měsíční mzdy o 929 Kč, ve vzdělávání o 857 Kč a v odvětví odstraňování odpadů o 570 Kč. V maloobchodě a velkoobchodě se růst průměrné měsíční mzdy očekává pouze ve výši 34 Kč resp. 68 Kč. Stavebnictví je na tom o něco lépe a průměrná měsíční mzda by se zde měla zvýšit o 284 Kč.

Liberalizace trhu služeb však nezpůsobí nárůst zaměstnanosti ve všech odvětvích. V odvětvích ubytování a stravování, pronájem strojů a zařízení a rekreační, kulturní a sportovní činnost by mělo dojít ke snížení počtu zaměstnanců, i když

⁵⁷[CzechTrade - Analýza ekonomických dopadů návrhu směrnice o službách na vnitřním trhu, str. 20]

⁵⁸[CzechTrade - Analýza ekonomických dopadů návrhu směrnice o službách na vnitřním trhu, str. 20]

Sektory služeb podle klasifikace OKEČ	Maximální realizovatelný příspěvek k růstu HDP snížením cenové hlavy a uvolněním zdrojů pro ostatní sektory ekonomiky (v mil. Kč)	Podíl tohoto růstu ve službách směřující na HDP	Podíl tohoto růstu na celkovém růstu v upravených službách	Podíl tohoto růstu na celkovém růstu ve službách upravených směrnicí
45 Stavebnictví	8 298	0,32 %	0,32 %	40,31 %
74.1 Právní a účetní služby	4 527	0,18 %	0,18 %	21,99 %
70 Činnosti v oblasti nemovitostí	1 985	0,08 %	0,08 %	9,64 %
51 Velkoobchod	1 209	0,05 %	0,05 %	5,88 %
90 Odstraňování odpadů	1 143	0,04 %	0,04 %	5,55 %
72 Činnosti v oblasti výpočetní techniky	-67	0,00 %	0,00 %	-0,32 %
55 Ubytování a stravování	-71	0,00 %	0,00 %	-0,35 %
71 Pronájem strojů a zařízení	-207	-0,01 %	-0,01 %	-1,00 %
50 Obchod, opravy a údržba motorových vozidel	-213	-0,01 %	-0,01 %	-1,03 %
92 Rekreční, kulturní a sportovní činnosti	-230	-0,01 %	-0,01 %	-1,12 %
Celkem	20 585	0,81 %	0,81 %	100,00 %

Tabulka 8: Dopad snížení cen na růst HDP České republiky - zdroj CzechTrade

Sektory služeb podle klasifikace OKEČ	Tvorba pracovních míst	Podíl na celkové tvorbě pracovních míst	Růst průměrné mzdy v Kč
52 Maloobchod	4 835	26,7 %	34
51 Velkoobchod	4 280	23,7 %	68
45 Stavebnictví	3 072	17,0 %	284
74.1 Právní a účetní služby	1 519	8,4 %	929
72 Činnosti v oblasti výpočetní techniky	4	0,0 %	-74
55 Ubytování a stravování	-30	-0,2 %	-28
71 Pronájem strojů a zařízení	-89	-0,5 %	-358
92 Rekreací, kulturní a sportovní činnosti	-103	-0,6 %	-460
Celkem	18 088	100,0 %	158

Tabulka 9: Dopad směrnice na zaměstnanost - zdroj CzechTrade

jen v řádů desítek až jednoho sta. Činnosti v oblasti výpočetní techniky by v podstatě měly zůstat ve stejném stavu jako před liberalizací, protože očekávaná změna v zaměstnanosti je plus čtyři zaměstnanci.

Co se týče průměrných měsíčních mezd, tak ty by měly v nejvíce poklesnout v odvětvích pronájem strojů a zařízení a rekreační, kulturní a sportovní činnost. Liberalizací by se v těchto odvětvích snížila průměrná měsíční mzda o 385 Kč respektive 480 Kč.⁵⁹

4.3.3 Zahranichní obchod

Velmi pozitivní dopad bude mít liberalizace trhu služeb na zahraniční obchod České republiky. Očekávané zvýšení exportu by mělo dosáhnout hodnoty 12,3 mld. Kč v tržbách, což odpovídá zhruba 5,19 mld. Kč v přidané hodnotě. Na rozdíl od předchozích ukazatelů se u exportu nepředpokládá pokles v žádném ze sledovaných odvětví sektoru služeb.

Největší přínos by liberalizace trhu služeb měla přinést odvětví velkoobchodu a maloobchodu, dále pak obchod, opravy a údržba motorových vozidel a stavebnictví. Nejmarkantnější je přínos pro velkoobchod, kde se očekává zvýšení tržeb o 5 829 mil. Kč, zatímco pro druhé odvětví v pořadí – maloobchod – se očekává nárůst zhruba poloviční a to konkrétně 2 788 mil. Kč. Zvýšení tržeb z exportu v uvedených čtyřech odvětvích tvoří 88,1 % celkového zvýšení exportu díky liberalizaci.⁶⁰

Důvody pro tak významný podíl uvedených odvětví na celkovém zvýšení exportu jsou dva. První důvod pochází z vnějšku české ekonomiky a je jím „*vyšší zahraniční potenciál v těchto službách*“. Druhý důvod vychází z pozice uvedených odvětví v české ekonomice. Zmíněná odvětví totiž mají na území České republiky „*větší základnu*“.⁶¹

Co se týče importu služeb po liberalizaci trhu služeb, je situace pro Českou republiku rovněž pozitivní. Neočekává se zvýšení importu služeb v žádném ze sledovaných odvětví, takže poptávka po službách v České republice by se měla uspokojit ve větší míře ze zdrojů uvnitř ekonomiky a méně ze zahraničních zdrojů.

Největší pokles importu se očekává v odvětví stavebnictví a dále pak

⁵⁹[CzechTrade - Analýza ekonomických dopadů návrhu směrnice o službách na vnitřním trhu, str. 23]

⁶⁰[CzechTrade - Analýza ekonomických dopadů návrhu směrnice o službách na vnitřním trhu, str. 31]

⁶¹[CzechTrade - Analýza ekonomických dopadů návrhu směrnice o službách na vnitřním trhu, str. 30]

Sektory služeb podle klasifikace OKEČ	Zvýšení služeb ČR (v mil. Kč)		Poměr portu k hodnotám v České republice	
	tržby	přidaná hodnota	tržby	přidaná hodnota
51 Velkoobchod	5 829	2 411	2,0 %	2,0 %
52 Maloobchod	2 788	1 519	1,7 %	1,7 %
50 Obchod, opravy a údržba motorových vozidel	1 272	487	1,6 %	1,6 %
45 Stavebnictví	944	210	0,2 %	0,2 %
80 Vzdělávání	39	19	0,5 %	0,6 %
71 Pronájem strojů a zařízení	23	10	0,2 %	0,2 %
73 Výzkum a vývoj	13	6	0,3 %	0,3 %
85 Zdravotní a sociální péče; veterinární činnosti	11	4	0,0 %	0,0 %
Celkem	12 291	5 189	0,7 %	0,8 %

Tabulka 10: Dopad směrnice na export služeb - zdroj CzechTrade

v odvětví právních a účetních služeb. Tato dvě odvětví tvoří s poklesem importu o 6 472 mil. Kč více než polovinu celkového snížení importu služeb po liberalizaci trhu služeb. Celkové se očekává pokles importu služeb ze zahraničí o 12 009 mil. Kč. To po odečtení od exportu služeb ukazuje na zvýšení bilance služeb o 24,3 mld. Kč.⁶²

Uvedený pokles importu služeb do České republiky by měl být podle analýzy agentury CzechTrade způsoben primárně jedním důvodem. Liberalizace trhu služeb by totiž měla způsobit „*přerozdělení tržeb českých a zahraničních podniků v ČR*“ [CzechTrade - Analýza ekonomických dopadů návrhu směrnice o službách na vnitřním trhu, str. 31] ve prospěch českých podniků.

⁶²[CzechTrade - Analýza ekonomických dopadů návrhu směrnice o službách na vnitřním trhu, str. 30]

Sektory služeb podle klasifikace OKEČ	tržby	přidaná hodnota	tržby	přidaná hodnota	Zvýšení	Poměr
					služeb ČR (v mil. Kč)	portu k hodnotám v České republice
45 Stavebnictví	-4 030	-1 764	-5,7 %	-11,7 %		
70 Činnosti v oblasti nemovitostí	-942	-528	-7,7 %	-10,7 %		
52 Malobchod	-935	-642	-2,5 %	-3,1 %		
74.2-74.8 Ostatní podnikatelské činnosti kromě (74.1)	-692	-359	-1,9 %	-2,8 %		
73 Výzkum a vývoj	-56	-33	-6,8 %	-9,1 %		
71 Pronájem strojů a zařízení	-53	-38	-2,5 %	-4,0 %		
85 Zdravotnictví a sociální služby	-40	-22	-0,4 %	-0,4 %		
74.1 Právní a účetní služby	-2 442	-1 376	-13,8 %	-18,8 %		
Celkem	-12 009	-6 294	-3,6 %	-5,2 %		

Tabulka 11: Dopad směrnice na import služeb - zdroj: CzechTrade

4.4 Case Study - Deltax Systems a.s.

Pro případovou studii jsem se rozhodl vybrat společnost Deltax Systems a.s. Jedná se o softwarovou firmu, jejíž primární náplní činnosti je poskytování „špičkových řešení, služeb a produktů z oboru informačních a komunikačních technologií.“⁶³ Deltax Systems a.s. osobně velmi dobře znám, neboť společnost si najímá mé služby v oblasti tvorby a implementace software již přes jeden rok. Chod společnosti a její aktivity jsou mi tudíž velmi dobře známy, a proto v případové studii budu využívat zejména vlastních znalostí o chodu společnosti, informací z oficiálních webových stránek společnosti a vlastní několikaleté zkušenosti z oblasti tvorby softwarových řešení na zakázku.

Společnost zaměstnává přibližně 160 pracovníků, kteří v loňském roce vytvořili obrat ve výši 315 mil. Kč ve službách. Velikostí obratu se společnost řadí mezi dvacet největších IT společností na trhu v České republice a od roku 2005 pravidelně zastává místo v první desítce nejvýznamnějších systémových integrátorů v České republice. Mezi její zákazníky patří především telekomunikační společnosti a orgány státní správy.

4.4.1 Vývoj společnosti

Historie společnosti Deltax Systems a.s. sahá až do roku 1992, kdy byla v září založena společnost Deltax Systems s.r.o. Společnost se v té době orientovala na přivedení zavedených zahraničních značek na český trh a ještě v tomto roce se jí podařilo přivést do České republiky takové světové společnosti, jakými jsou Sun Microsystems, DELL nebo Ungermann Bass, kterým se následně podařilo rychle se na českém trhu etablovat.

Již o rok později se společnost úspěšně rozrostla do podoby, kdy bylo vhodné změnit její právní formu. Společnost Deltax Systems s.r.o. se stala akciovou společností se stejným názvem. V roce 1993 se společnosti také podařilo podepsat smlouvu se společností Compuware, která společnosti Deltax Systems a.s. garantovala exklusivní práva na distribuci produktů Uniface.

Rok 1994 stál ve znamení rozšíření nabízených činností společnosti o dvě oblasti, které se na dnešních nabízených činnostech podílejí významným dílem. První

⁶³<http://www.deltax.cz/cs/AboutUs/CompanyProfile>

oblastí rozšíření nabízených služeb bylo řízení projektů a druhou oblastí se stalo zařazení komplexních služeb spojených s projektováním a výstavbou technologické infrastruktury pro uskutečněné softwarové projekty.

Již třetí rok po svém vzniku společnost provedla svou první z dlouhé řady dalších úspěšných akvizici, když koupila společnost Unix Systems Services s.r.o. V tomto roce se také podařilo přilákat do České republiky významnou americkou společnost Sybase, která v té době byla předním poskytovatelem databázových řešení.

O rok později, v roce 1996, byla zakoupena další firma – Integrované informační systémy s.r.o. - a společnost začala nabízet nové produkty a služby pro komplexní správu provozu informačních systémů. Tržby společnosti i nadále vytrvale rostly a hned následujícího roku se poprvé podařilo překonat hranici 100 mil. Kč ve vytvořené přidané hodnotě. Vzhledem k tomu, že společnost byla v tuto dobu na trhu teprve pátým rokem, je prolomení uvedené hranice obdivuhodné.

Společnost Deltax Systems a.s. i nadále rozšiřovala pole své působnosti a v roce 1998 uvedla na trh produkt automatizující administrativu na bázi internetové/intranetové aplikace společnosti EXACT Software e-Synergy. Společnost software do dnešního dne úspěšně využívá a na základě dlouholetých zkušeností s nasazením tohoto software nabízí zákazníkům služby v oblasti implementace a nasazení e-Synergy na jejich vlastní firemní procesy.

Další akvizice proběhly ve stejném roce a o rok později, kdy byly zakoupeny společnosti Akcent GS s.r.o. a BD Soft s.r.o. Rok 1999 byl pro společnost Deltax Systems a.s. významný i z pohledu složení tržeb. Více než 70 % celkových tržeb bylo v tomto roce generováno poskytnutými službami. Tento poměr se doposud nepodařilo překonat.

O rok později se společnost zařadila mezi „Českých 100 nejlepších“ a v tomto žebříčku zaujala 85. místo. Co se týče obchodních aktivit, rozšířila své aktivity na oblasti archivace dat a bezpečnost informačních systémů. Následující rok byla založena první dceřiná společnost společnosti Deltax Systems a.s., která dostala jméno shodné s názvem společnosti zakoupené roku 1996 – Internet Information Services s.r.o. Společnost mimo jiné vytvořila informační systém pro Hospodářskou komoru ČR, který *„pomáhá českým podnikatelům řešit jejich problémy a potřeby související se vstupem*

ČR do Evropské unie“.⁶⁴

Následující rok, 2002, se společnosti podařilo umístit se v žebříčku TOP 100 ICT, který zahrnuje nejúspěšnější IT společnosti v České republice. Rovněž byla ve stejném roce zakoupena společnost PragoData a.s., která v dané době byla rovněž významným systémovým integrátorem. To bylo důvodem pro umístění společnosti Deltax System a.s. v prestižním žebříčku TOP 10 Systémových integrátorů v roce 2003 a poté od roku 2005 vytrvale až do současnosti.

Významným úspěchem bylo i získání certifikátu kvality ISO 9001:2000 a prověrky Národního bezpečnostního úřadu na stupeň důvěrné, čímž se společnosti otevřely dveře pro ucházení se o zakázky z veřejného sektoru. Proto byla společnost v roce 2004 zapsána do Seznamu kvalifikovaných dodavatelů pro veřejné zakázky.

Rok 2005 byl ve znamení postoupení do TOP 30 ICT společností na českém trhu a hned v následujícím roce společnost převzala společnost GITUS a.s, která se mimo jiné zabývala tvorbou informačního systému pro Vysokou školu Ekonomickou v Praze.

Vytrvalý růst společnosti ji v roce 2007 zařadil mezi TOP 20 ICT společností a Deltax Systems a.s. dokonce obsadila 9. místo mezi nejrychleji rostoucími firmami za rok 2006 v žebříčku Computer World. V roce 2007 však došlo k průlomové události v historii společnosti, neboť byla v září zakoupena společností Telefónica O2 Czech Republic a stala se její dceřinou společností.

Společnosti se tak během 15 let existence podařilo stát se z malé společnosti s ručením omezeným jedním z předních deseti systémových integrátorů a jednou z nejlepších dvaceti českých společností v IT. Neustálý dynamický růst byl způsobem především akvizicemi dalších společností, kterých společnost za 15 let pohltila celkem pět. Právě z důvodu neustále se zlepšující pozice na českém trhu a vynikající spolupráce se společností Eurotel Praha s.r.o. se společnost Deltax Systems a.s. stala dceřinou společností Telefónica O2 Czech Republic, která ji zařadila do své strategie expanze na trhu s ICT službami v České republice.

⁶⁴<http://www.deltax.cz/cs/AboutUs/Subsidiary-companies/IIS/>

4.4.2 Oblasti poskytovaných služeb

Ačkoliv velikost společnosti Deltax Systems a.s. umožňuje zabývat se libovolnou činností z oblasti služeb v informačních technologiích, společnost se primárně zaměřuje na čtyři oblasti, ve kterých poskytuje své služby. Kromě služeb v IT je společnost také dodavatelem hardwarových a softwarových produktů dalších společností.

První skupinou poskytovaných služeb lze označit jako **řešení pro komplexní informační systémy**. Tato skupina se orientuje na podniky všech velikostí a jejím cílem je poskytovat taková softwarová řešení, která zákazníkům umožní dosáhnout konkurenční výhody ve své oblasti díky zlepšení toku informací uvnitř společnosti, podpoře firemních procesů, integrace dosavadních zdrojů informací a škálovatelnost do budoucna.

Nástroje a software k tomu použitý zahrnují řízení vztahu se zákazníkem (CRM systémy), správa dokumentů a pracovních procesů, redakční a nákupní systémy, realizace portálů, znalostní systémy, implementace ERP řešení třetích společností a vývoj řešení dle potřeb zákazníka. Je tedy vidět, že společnost kromě vlastních produktů nabízí i produkty třetích stran, ke kterým však zajišťuje doprovodné služby.

Zajímavá je možnost nechat si od společnosti zpracovat kalkulace nákladů, analýzu návratnosti investice, provozních nákladů a dalších, které jsou nezbytné pro správné rozhodnutí o provedení investice na realizaci nového informačního systému. Kromě těchto doprovodných služeb společnost nabízí i podporu pro získání podpor ze strukturálních fondů Evropské unie.

O kvalitě a profesionalitě poskytovaných služeb pravděpodobně nejlépe vypovídá spektrum zákazníků, kteří služby řešení pro komplexní informační systémy využili. Mezi největší zákazníky patří nejen banky a pojišťovny - ČSOB Pojišťovna, Komerční banka a.s., ale také poskytovatelé telekomunikačních služeb – Eurotel s.r.o., Český mobil a.s., dále pak strojírenské podniky – Škoda Auto a.s., Škoda Holding nebo společnosti z chemického a kosmetického průmyslu – Spolchemie a.s. a Lybar a.s.

Druhou skupinou služeb je poskytování **řešení pro veřejnou správu a samosprávu**. Jedná se o komplexní nabídku služeb a s nimi spojených produktů, jejichž cílem je usnadnit řízení a běh interních a externích procesů, zpracování nejrůznějších agend i registrů a v neposlední řadě také zabezpečení informačních systémů proti neoprávněnému získání informací subjekty z vně i zevnitř veřejné správy.

Do těchto služeb lze zařadit kompletní vývoj informačních systémů pro dosažení výše uvedených cílů, který zahrnuje analýzu stávajících procesů a jejich převedení do elektronické podoby pomocí vlastního řešení na míru nebo s využitím již existujících řešení třetích společností. První možnost však převládá neboť zejména pro zpracování agend státní správy se téměř vždy vytváří nový informační systém.

Právě při zpracování informačních systémů pro správu agend se využívají bohaté zkušenosti společnosti Deltax Systems a.s., která je schopna poskytnout řešení pro elektronické podatelny, zajistit věrohodnost údajů poskytovaných občany na základě elektronického podpisu a časových razítek a samozřejmě také implementovat zpracování formulářů a dokumentů. Pro uvedené činnosti pak poskytuje i dlouhodobé servisní služby a služby hostování a provozu implementovaných řešení.

Stejně jako v případě poskytování řešení komplexních informačních systémů i zákazníci ze sektoru veřejné správy a samosprávy mají možnost nechat si zpracovat analýzy nákladů na řešení a jeho provoz a využít pomoci společnosti se získáváním finanční pomoci z fondů Evropské unie na implementované řešení. Deltax Systems a.s. se také účastní dosažení závazků, které pro Českou republiku vyplývají z legislativy Evropské unie v oblasti informačních technologií a dále pak na plnění vládního programu eGovernment.

Mezi nejvýznamnější zákazníky společnosti Deltax Systems a.s. z oblasti veřejné správy a samosprávy patří Ministerstvo vnitra, pro které společnost zpracovala systém na evidenci a zpracování dopravních nehod a přestupků, který využívá Policie České republiky. Druhým významným zákazníkem je Ministerstvo spravedlnosti, pro které společnost vytvořila portál Justice.cz určený pro komunikaci mezi soudy a občany. Pro stejné ministerstvo bylo vytvořen i systém pro elektronickou komunikaci s rejstříkem trestů.

Dalšími zákazníky jsou agentura CzechTrade, Hospodářská komora České republiky, Fond národního majetku, Český statistický úřad, kde společnost zajišťovala elektronické snímání formulářů při Sčítání lidu, domů a bytů 2001 a dále pro něj zajišťuje tvorbu software a bezpečnostní konzultace. Zákazníky společnosti jsou i Úřad průmyslového vlastnictví a Magistrát hlavního města Prahy, který využívá systém na evidenci nemovitého majetku.

Třetí skupinou služeb je poskytování **řešení pro telco a utility**. Spo-

lečnost Deltax Systems a.s. uvedená řešení poskytuje již řadu let, ale po převzetí společností Telefónica O2 Czech Republic tato skupina získává na významu neboť lze očekávat, že společnost se stane významným až hlavním dodavatelem softwarových řešení pro Telefónica O2 Czech Republic.

Vzhledem k dynamickému vývoji v oblasti telekomunikačních služeb a nepříliš velkému trhu v České republice jsou poskytovatelé telekomunikačních služeb nuceni bojovat o každého zákazníka zejména kvalitou poskytovaných služeb. Právě k tomuto účelu společnosti potřebují vhodná softwarová řešení pro zajištění dostupnosti svých služeb pomocí správy, evidence a hlášení problému zákazníky.

Dalšími nezbytnými aplikacemi jsou systémy pro periodická měření sítí a vyhodnocování jejich propustnosti spojené se systémy automatického hlášení poruch. V návaznosti na to je nutné koordinovat pracovní síly tak, aby efektivně a hlavně rychle odstranily aktuální problémy v telekomunikační síti a zajistili tak bezproblémové poskytování služeb. Všechny tyto činnosti lze zajistit pomocí software, který společnost Deltax Systems a.s. vyvíjí a který lze v případě potřeby modifikovat pro nasazení u konkrétních zákazníků z řad telekomunikačních společností.

Skutečnost, že řešení pro tuto oblast poskytovaná společností Deltax Systems a.s. jsou skutečně kvalitní, potvrzuje i seznam zákazníků z řad telekomunikačních společností, mezi které se v minulosti řadili nebo stále řadí Eurotel s.r.o., Telefónica O2 Czech Republic a Český mobil a.s.

Co se týče poskytování řešení pro oblast utilit, společnost se zaměřuje především na oblast informačních systémů pro liberalizovaný trh s elektrickou energií. Za tímto účelem provedla lokalizaci a modifikaci již existujícího softwarového řešení norské společnosti Powel ASA na podmínky v České republice.

Systém umožňuje sběr a správu nejrůznějších dat týkajících se obchodu s elektřinou a jejích dodávek. Systém rovněž komunikuje s přenosovými soustavami, zahraničními burzami a dokáže lokalizovat vzniklé problémy s dodávkami elektrické energie.

Úspěšnost a robustnost řešení lze ilustrovat na řadě více než 250 zákazníků po celém světě. V České republice společnost Deltax Systems a.s. nasadila uvedené řešení v celé řadě energetických podniků, mezi které patří Pražská energetika a.s., Východočeská energetika a.s., Pražská teplárenská a.s., Dalkia Česká republika a.s.

a další.

Za zmínku jistě stojí i zkušenost společnosti Deltax Systems a.s. se spuštěním jaderné elektrárny v Temelíně. Pro společnost ČEZ a.s. zajišťovala přenos „*technologie a softwaru pro provádění modifikací v řídicích a bezpečnostních systémech elektrárny z firmy Westinghouse v Pittsburghu do elektrárny Temelín tak, aby změny mohly být prováděny pracovníky elektrárny*“.⁶⁵

Konečně čtvrtou skupinou služeb je poskytování **řešení rozvoje a provozu ICT infrastruktury**. Uvedenou činností se společnost zabývá již od roku 1994, což vypovídá o jejích bohatých zkušenostech v této oblasti. Služba rozvoje a provozu ICT infrastruktury se v naprosté většině případů týká každého nového softwarového řešení, které společnost realizuje pro zákazníka, ale v některých případech je zákazníkem využita pouze samostatně.

Do této skupiny spadají služby týkající se analýzy, návrhu a rozvoje infrastruktury informačních technologií, dále pak zajištění vysoké dostupnosti informačních systémů (geografické a technické zajištění proti rizikům nedostupnosti služeb zákazníka) a zálohování, archivace a obnova dat. Právě poslední jmenovanou službu využívá Telefónica O2 Czech Republic, pro kterou společnost Deltax Systems a.s. zajišťuje nepřetržitý dohled na datovém úložišti hlášení poruch a v případě poruchy data obnoví v řádu hodin.

Do skupiny spadají ještě služby pro správu identit v organizacích, bezpečnostní řešení a zátěžové testy, jejichž účelem je identifikovat možné problémy se softwarem a technickou infrastrukturou v případě velkého zájmu uživatelů o služby zákazníka. V neposlední řadě společnost Deltax Systems a.s. zajišťuje i provedení testů shody s normami na informační technologie, které pro zákazníka vyplývají z certifikátů kvality nebo ze zákona.

Jak již bylo řečeno v úvodní části pojednávající o této skupině služeb, řešení se využívají téměř v každém projektu, který společnost Deltax Systems a.s. realizuje. Z tohoto důvodu by na tomto místě bylo možné jmenovat desítky zákazníků. Postačující informací však jistě bude zmínění širších skupin, mezi která patří ministerstva, samosprávy, banky, pojišťovny, energetické a průmyslové společnosti, telekomunikační společnosti a obchodní řetězce.

⁶⁵<http://www.deltax.cz/cs/CustomersAndPartners/CaseStudies/CEZ>

4.4.3 Spolupráce se zahraničními společnostmi

V části pojednávající o službách společnost Deltax Systems a.s. bylo několikrát zmíněno, že společnost poskytuje svým zákazníkům podporu při získávání finančních prostředků z fondu Evropské unie. Účelem získání finančních prostředků je snížit vlastní náklady zákazníka a využít přitom možností, které nabízí naše členství v Evropské unii. Je poměrně zajímavé, že se softwarová společnost angažuje v této oblasti, ale z hlediska přínosu pro české subjekty je to zcela jistě chvályhodná aktivita.

Společnost Deltax Systems a.s. se v roli subdodavatele podílí na zakázce v řádu stovek miliónů korun, kterou získala společnost Rohde Schwarz – Praha s.r.o. patřící do skupiny německých firem řízených společností Rohde Schwarz GmbH. Zadávatel zakázky je Český telekomunikační úřad a úkolem společnosti Deltax Systems a.s. je vytvoření software pro tuto zakázku.

Při práci na této zakázce se mimo jiné vytváří implementace softwarové komunikace se zařízeními, která navrhla a vyrobila společnost Rohde Schwarz GmbH. Za tímto účelem navázala společnost Deltax Systems a.s. spolupráci s německou centrálou a pracovníci obou společností společně řeší problémy vzniklé při implementaci software.

Jelikož se jedná o zakázku, která je reakcí Českého telekomunikačního úřadu na požadavky, které na Českou republiku kladou mezinárodní smlouvy, Evropská unie a NATO, je možné, nasadit navrhovaný software a zejména jeho část pro komunikaci se zařízeními společnosti Rohde Schwarz GmbH i v jiných zemích, které podléhají stejným smlouvám tj. zejména členské státy Evropské unie.

Z německé strany se proto objevil zájem o uvedený produkt, ale v tuto dobu bohužel není jasné, jak celá záležitost dopadne. Pokud by se podařilo software úspěšně nasadit i v Německu, byl by to pro společnost významný úspěch, který by ji zcela jistě otevřel dveře k dalším zakázkám v Evropské unii a Německu obzvláště.

Další ukázkou spolupráce společnosti Deltax Systems a.s. se zahraničními společnostmi je spolupráce s norskou společností Powel ASA, která je výrobcem softwarového řešení pro poskytovatele elektrické energie. Společnost Deltax Systems a.s. ve spolupráci s norskou společností provedla lokalizaci řešení pro Českou republiku a zároveň systém stejným způsobem modifikovala.

Zkušenosti s nasazením tohoto řešení u několika českých energetických

společností a cenná reference pocházející z přenosu technologie a software ze společnosti Westinghouse v USA do Jaderné elektrárny v Temelíně v rámci zakázky od společnosti ČEZ a.s. by mohly společnosti pomoci se vstupem na zahraniční trhy se službami pro energetické společnosti. Liberalizace trhu služeb v rámci vnitřního trhu Evropské unie by proto mohla společnosti usnadnit rozhodování, zda se do těchto aktivit v budoucnu pustí či nikoliv.

Zajímavým trendem, který se výrazně projevuje ve společnostech zabývajících se informačními technologiemi, je najímání externích zdrojů – zejména softwarových odborníků – na konkrétní projekty. Ani společnost Deltax Systems a.s. není v tomto ohledu výjimkou. V současné době na různých projektech pracuje několik externích vývojářů, kteří jsou buď pronajati z jiné společnosti nebo se jedná o osoby samostatně výdělečně činné.

Vzhledem k tomu, že dva z těchto externistů přišli na projekt pracovat z Ukrajiny a přibližně polovina z nich pochází ze Slovenské republiky, jsou zřejmé hned dvě skutečnosti. První z nich je nedostatek odborníků na českém trhu. Druhou skutečností, která je však z hlediska tématu bakalářské práce mnohem významnější, je volba společnosti podívat se při hledání externích odborníků do zahraničí a najmout si na určitou dobu jejich služby.

I když se tak děje zejména zprostředkovaně přes pracovní agentury, lze očekávat, že po liberalizaci trhu služeb a zjednodušení překážek pro poskytování služeb přes hranice dojde k nárůstu počtu najímaných odborníků z jiných členských států Evropské unie. V současnosti už existuje velké množství společností, které samy o sobě neprodukují žádný software, ale nechávají najímat své pracovníky jiným společnostem na konkrétní projekt a dobu.

Zajímavá je i spolupráce společnosti Deltax Systems a.s. s jedním z největších poskytovatelů telekomunikačních služeb na blízkém východě. Jak již bylo uvedeno v části o činnosti společnosti, zabývá se tvorbou a implementací řešení pro společnost Telefónica O2 Czech Republic a navrhla pro ní systém na monitorování pracovníků v terénu a operativní přiřazování zdrojů k řešení neodkladných úkolů. Poptávající společnost projevila o tento software zájem a mezi oběma společnostmi proběhla jednání, ale společnost Deltax Systems a.s. v tuto chvíli vyvíjí systém na řízení lidských zdrojů nové generace, takže by se v budoucnu mohlo podařit software u dané

společnosti nasadit do provozu.

4.4.4 Příklad vývoje softwarového produktu po liberalizaci trhu služeb

Liberalizace trhu služeb v rámci vnitřního trhu Evropské unie by měla zjednodušit administrativní omezení a dodatečné nároky na poskytovatele služeb z jednoho členského státu do jiného. Tímto by se mělo usnadnit poskytování služeb nejen přemístěním některých aktivit společnosti do jiného členského státu, ale zejména pak poskytování služeb přes hranice respektive nákup služeb z jiného členského státu.

Kromě výše uvedených administrativních důvodů by k většímu pohybu služeb přes hranice mělo napomoci i uznávání kvalifikací a standardizace požadavků na kvalitu poskytované služby v rámci trhu. I když se jedná spíše o psychologický důvod, věřím, že mnoha společnostem to pomůže překonat počáteční nedůvěru v kvalitě dodavatele služby z jiného členského státu a zároveň pomůže snížit obavy z postupu v případě neúspěšného dodání služby.

Podnikání v informačních technologiích má určitou zvláštnost, kterou u jiných oblastí lidské činnosti jen těžko nalezneme. Touto zvláštností je skutečnost, že v dnešním globalizovaném světě spojeném pomocí internetu a telekomunikací obecně téměř nezáleží na fyzickém umístění firmy, jejích zaměstnanců a zákazníků. Díky komunikačním technologiím lze efektivně provádět mnoho činností vzdáleně a bez fyzického kontaktu s ostatními subjekty zapojenými do procesu vývoje software.

Proces vývoje software je na první pohled poměrně přímočarý. V okamžiku nalezení zákazníka a sepsání smlouvy o dodávce konkrétního softwarového řešení nastupuje práce analytiků, kteří mají za úkol shrnout požadavky zákazníka a převést je do techničtější formy. Aby design aplikace co nejvíce odpovídal představám zadavatele, je nutné, aby analytik plně pochopil důvody vedoucí k potřebě vytvoření software, procesy v zadávající firmě a kompletní popis požadované činnosti navrhovaného software.

Přestože se jedná o zdánlivě samozřejmý úkol, v praxi se ukazuje, že se jedná o jednu z nejobtížnějších částí vývoje, která klade značné nároky na komunikační schopnosti obou stran a trvá v mnoha případech řadu měsíců. Z tohoto důvodu je nezbytné, aby analytické práce byly prováděny v místě zadavatele objednávky.

Zde se tedy proces vývoje softwarového řešení začíná větvit v závislosti

na tom, zda zákazník pochází z České republiky nebo ze zahraničí. V případě zákazníka z České republiky společnost využije práce svých vlastních analytiků, kteří budou zpracovávat analýzu společně se zadavatelem zde v České republice. Pokud se však jednalo o zákazníka z jiného členského státu Evropské unie, bylo by vhodnější využít služeb analytické společnosti v zemi zadavatele zakázky, neboť ta je schopna splnit výše uvedené požadavky na fyzickou přítomnost po delší dobu. V tomto případě by k provedení služby došlo v místě sídla zahraniční společnosti a služba by se exportovala přes hranice. Nedochovalo by tedy k pohybu osob.

V okamžiku vytvoření technické analýzy projektu je práce předána softwarovým designérům. Jejich úkolem je navrhnout na základě analýzy abstraktní model software, který bude plně odpovídat požadovaným nárokům na funkcionalitu a škálovatelnost aplikace. Dalším důležitým úkolem softwarových designérů je navrhnout model tak, aby v případě budoucího rozšíření aplikace nebylo nutné předělávat již existující části software, ale jen tuto novou funkcionalitu přidat s co nejnižšími pracovními náklady.

Designérské práce tedy není nutné vykonávat v místě sídla firmy ani v místě sídla zadavatele, neboť vstupem pro jejich činnost je dokument v elektronické podobě a výstupem je model aplikace, který je opět v elektronické formě. Společnost má tedy na výběr hned tři možnosti. První z nich je nechat zpracování modelu na společnosti, která provedla analýzu. Druhou možností je nechat si model zpracovat od třetí firmy. V tomto případě už je z neexistence požadavků na umístění zpracovatele možné volit mezi zahraniční nebo českou společností. Třetí možností je zpracování modelu uvnitř společnosti. V případě využití zahraniční společnosti by se služba provedla v zahraničí a opět by došlo jen k jejímu exportu bez fyzického pohybu osob.

Po zpracování modelu přichází na řadu realizační část celého projektu. Jedná se o práci programátorů, jejichž úkolem je na základě dodaného modelu aplikace software naprogramovat a tedy i zrealizovat požadavky zadavatele do funkční podoby. Práci programátora lze opět vykonávat z libovolného místa připojeného k internetu a majícího přístup do firemní sítě.

Dokonce ani znalost úředního jazyka v místě sídla společnosti není nezbytně nutná. Model aplikace i programovací nástroje jsou dostatečně unifikované mezinárodními standardy, takže jim rozumí každá osoba pohybující se v tomto prostředí.

Znalost jazyka může v některých nejasných případech pomoci porozumění požadavkům, ale i to se dá jednoduše vyřešit použitím světového jazyka, jakým je například anglický jazyk. Praktické zkušenosti ze společnosti ukazují, že tento postup je bez problémů realizovatelný.

Pro společnost by tedy bylo výhodné, zaměstnat vedoucího týmu programátorů a několik hlavních vývojářů v sídle společnosti a ostatní odborníky na konkrétní technologie najmou externě bez nutnosti jejich fyzické přítomnosti v sídle společnosti. Přesto by bylo vhodné mít najímané odborníky v místě sídla společnosti a nebo alespoň zajistit periodické konzultace celého týmu.

Z tohoto důvodu je najmutí externí společnosti nelogické a je vhodnější najmout pouze konkrétní odborníky ať už z České republiky nebo z jiného členského státu. Jelikož Česká republika neklade speciální požadavky na odborníky v IT z jiných členských států Evropské unie, pravděpodobně by došlo k jejich najmutí. V tomto případě by tedy zahraniční odborníci vystupovali v pozici poskytovatele služby, který se dočasně přemístil do zahraničí.

Výstupem práce týmu programátorů je konkrétní softwarová implementace, která by měla být připravena plnit požadavky zákazníka. Programátoři jsou však také lidé, a proto před skutečným předáním produktu zákazníkovi nastupují testeré, jejichž úkolem je ověřit, zda jsou skutečně splněny všechny požadavky a aplikace se chová tak, jak by podle analýzy měla. Tester dostane k dispozici technickou analýzu a na jejím základě testuje software.

Nezřídka se stává, že testeré jsou najímáni přímo ze společnosti zadavatele, neboť sami nejlépe znají požadované chování aplikace a mohou ji tak velmi dobře otestovat, než se dostane do produkčního prostředí. I tak je ale vhodné určit hlavního testera, který by byl přítomen v sídle společnosti a který by měl na starost řízení jednotlivých testerů, kteří mohou a nemusí být ve společnosti přítomni. Bylo by proto vhodné najmout si zbývající testery externě. Jelikož lze tuto činnost koordinovat jedním člověkem, nepovažoval bych za vhodné najímat na testování externí společnost.

Konečně v posledním kroku dojde k předání aplikace a její instalaci, čímž proces tvorby software končí. Jak bylo z postupu vidět, mnoho činností lze outsourcovat na externí subjekty a v případě liberalizovaného trhu služeb v rámci Evropské unie bych i očekával, že společnost tohoto významu bude využívat snazšího přístupu ke

službám odborníků z jiných členských zemí Evropské unie. Důvodem takové jednání by kromě nedostatku kvalifikovaných osob na českém trhu měla být i nižší cena v případě najímání služeb společností ze zemí střední a východní Evropy a také Pobaltí.

5 Závěr

Bolkesteinova směrnice o liberalizaci trhu služeb předložená roku 2004 Evropské komisi byla skutečně převratným dokumentem, který by způsobil významný růst přeshraničního obchodu se službami v rámci vnitřního trhu Evropské unie. Směrnice se však nesečkala s pochopením některých ze zemí bývalé EU15 – zejména pak Francie, Německa a Rakouska, kterým se podařilo původní návrh zablokovat a vynutit si tak změny v obsahu směrnice.

Z původního návrhu směrnice byl tedy vyňat princip země původu, který by zaručoval, že poskytovatel služby z jednoho členského státu musí splnit pouze podmínky, které jsou na něj kladeny v zemi jeho sídla. Jinými slovy v případě poskytování služby v jiném členském státě by musel dodržovat pracovní právo, ekologické normy, sociální a zdravotní předpisy a další, které jsou platné v jeho vlastní zemi.

Princip země původu byl nahrazen svobodou poskytování služby, ale v podstatě neznamena výraznější změnu oproti současnému stavu. Pokud bude chtít poskytovatel služby vyslat své zaměstnance na provedení určité činnosti do jiného členského státu, musí jim během této doby platit alespoň minimální mzdu platnou v daném členském státě, stejně tak jako musí dodržovat veškeré sociální a jiné normy, které platí pro poskytovatele služeb z daného členského státu.

Z působnosti směrnice byly rovněž odstraněny služby veřejného zájmu, mezi které se řadí například poskytování zdravotní péče a sociální péče. Navíc k tomu směrnice umožňuje členským státům definovat, které oblasti sektoru služeb považují za oblasti veřejného zájmu a tím pádem je vyloučit z působnosti směrnice.

Směrnice ve schválené podobě by na druhou stranu měla způsobit odstranění zbytečných administrativních procesů nutných k poskytování služeb v jiném členském státě. Další zjednodušení pro poskytovatel služeb představuje zřízení jednotných kontaktních míst, kde by poskytovatelé služeb měli nalézt veškeré informace o tom, jaké náležitosti musejí splnit, pokud chtějí provozovat činnost v jiném členském státě.

Dalším pozitivem je procedura tichého souhlasu, kterou se zajistí, že úřady v členském státě příjemce služby nebudou moct zbytečně zdržovat povolovací řízení k poskytování služeb. Pokud úřad nestihne zpracovat žádost poskytovatele služby o povolení do určeného termínu, bude se žádost považovat za automaticky schválenou.

Schválená podoba směrnice o liberalizaci trhu služeb je tedy pro evropskou ekonomiku přínosná, ale ne do takové míry v jaké by se podílela na růstu HDP zemí participujících na vnitřním trhu Evropské unie verze původní. Zejména vynětí principu země původu jako základní filozofie směrnice bylo z pohledu rozvoje přeshraničního poskytování služeb nešťastné.

Pozice služeb v ekonomice České republiky se již několik let pohybuje v rozmezí 58 % až 61 % podílu na HDP České republiky. V porovnání s vyspělými světovými ekonomikami je to stále nízký poměr, a proto lze v budoucnu očekávat jeho zvýšení a přiblížení se hranici 70 %, která je obvyklá u vyspělých tržních ekonomik. Po liberalizaci trhu služeb by se měl příspěvek služeb k HDP České republiky zvýšit. Očekávané zvýšení je v rozmezí 0,65 % až 1,45 % v závislosti na tom, do jaké míry se trh skutečně podaří liberalizovat.

Zaměstnanost v sektoru služeb se České republice pohybuje okolo 56 %, což ve srovnání s vyspělými tržními ekonomikami stále poměrně nízké číslo. V porovnání s EU25 je to přibližně o 9,9 % méně. Zajímavé je v tomto ohledu zjištění, že v roce 2007 se počet pracovníků v sekundárním sektoru zvýšil téměř dvojnásobně oproti růstu počtu pracovníků v sektoru služeb. Dopady směrnice o liberalizaci trhu služeb na zaměstnanost v České republice se odhadují jako zvýšení požadovaných pracovních míst o přibližně 18 tisíc. Zároveň s tím by mělo dojít ke zvýšení průměrné měsíční mzdy o 158 Kč.

Co se týče zahraničního obchodu se službami, dosahuje Česká republika za posledních sedm let pravidelně kladného salda. Hodnota exportu služeb z České republiky si tedy stále udržuje náskok nad hodnotou importovaných služeb o zhruba dvě až tři desítky miliard Kč. Export služeb z České republiky by po implementaci směrnice měl vzrůst o přibližně 5,19 mld. Kč v přidané hodnotě. Hodnota importovaných služeb by zároveň s tím měla poklesnout o přibližně 12 mld. Kč. Celkově lze tedy říct, že pro český zahraniční obchod bude mít zavedení směrnice pozitivní dopad.

Příklad české softwarové společnosti, kterou jsem vybral pro případovou studii ukazuje, že přijetí směrnice bude pro ni samotnou i pro další společnosti podnikající ve stejné oblasti přínosné. Vzhledem k tomu, že společnost již nyní využívá služeb nejen českých poskytovatelů, ale najímá si odborníky z jiných evropských zemí, lze očekávat, že po přijetí směrnice o liberalizaci trhu služeb se její aktivity v této ob-

lasti ještě více rozšíří a bude najímat více externích odborníků na realizované projekty ze zahraničí.

Implementace směrnice by rovněž měla mít za následek zlepšení přístupu společnosti na trhy ostatních členských států Evropské unie, protože už v tuto chvíli společnost spolupracuje s několika společnostmi mimo Českou republiku. Univerzálnost řešení jejích produktů, bohaté zkušenosti v oblasti a cenné reference by mohly společnosti usnadnit vstup na vnitřní trh Evropské unie, kde je již nyní patrný zájem o některé její produkty.

Celkově lze tedy zhodnotit přijatou verzi směrnice pozitivně, neboť ve všech sledovaných makroekonomických ukazatelích bude pro Českou republiku přínosná, přestože schválení původní verze směrnice by bylo ještě pozitivnější. I příklad české společnosti operující na trhu se službami v informačních technologiích ukázal, že pro dynamické a úspěšné české podniky bude směrnice přínosná nejen z hlediska nových zakázek z jiných členských zemí, ale také z hlediska využívání služeb z jiných členských států.

Reference

Wyplasz Ch. Baldwin R. *The Economics of European Integration*. McGraw-Hill, 2004.

BBC. Eu agrees to reform services plan, Březen 2005. URL <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4374007.stm>.

BusinessInfo.cz. Přeshraniční poskytování služeb v návrhu směrnice o službách, Duben 2007a. URL <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/sluzby-na-vnitrnim-trhu-eu/preshra%nicni-poskytovani-sluzeb/1001641/43896/>.

BusinessInfo.cz. Jaký přínos bude mít směrnice o volném pohybu služeb pro podnikatele?, Duben 2007b. URL <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/sluzby-na-vnitrnim-trhu-eu/prinos-%smernice-o-volnem-pohybu-sluzeb/1001641/43895/>.

BusinessInfo.cz. Oborové statistiky - služby, Březen 2006. URL <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/oborove-statistiky/oborove-informa%ce-sluzby/1000452/39900/>.

BusinessInfo.cz. Analýza struktury exportu služeb ČR, Leden 2008. URL <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/export-sluzeb-analyzy-studie-a/ana%lyza-exportu/1001643/47297/>.

European Trade Union Confederation. Etuc position paper: The proposal for a directive on services in the internal market, 2005. URL <http://www.etuc.org/a/243>.

CzechTrade. Analýza ekonomických dopadů návrhu směrnice o službách na vnitřním trhu, Červen 2006a.

CzechTrade. Aktualizovaná analýza ekonomických dopadů návrhu směrnice o službách na vnitřním trhu, Červenec 2006b. URL <http://www.mpo.cz/dokument19705.html>.

Ali M. El-Agraa. *The European Union : History, Institutions, Economics and Policies*. Prentice Hall Europe, Hertfordshire, 5th edition, 1998.

EurActive.com. Services in the internal market, Červenec 2007. URL <http://www.euractiv.com/en/innovation/services-internal-market/article-%132241>.

EurActive.cz. Růst služeb a jejich vývozu podpoří připravovaná směrnice eu i důraz v nové proexportní strategii ČR, Listopad 2005. URL <http://www.euractiv.cz/obchod-a-export/clanek/rst-slueb-a-jejich-vvozu-%podpo-pipravovan-smrnice-eu-i-draz->.

Euroatom. Treaty establishing the european atomic energy community (euratom), Březen 1957. URL http://europa.eu/scadplus/treaties/euratom_en.htm.

Filip Grygera. Stavební firmu shánějte s předstihem, Leden 2008. URL http://bydleni.idnes.cz/stavebni-firmu-shanejte-s-predstihem-dwd-/stavb%a.asp?c=A080109_164715_stavba_web.

Jan Jedlička. Liberalizace trhu služeb v evropské unii, Červen 2005. URL <http://www.euractiv.cz/socialni-politika/analyza/liberalizace-trhu-slue%b-v-evropsk-unii>.

Cezary Lewanowicz. Services directive under fire, Listopad 2004. URL <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do;jsessionid=791D6217B4581B%FEC39A4D351EF7E179.node2?pubRef=-//EP//TEXT%2BPRESS%2BNR-20041112-1%2B0%2BDOC%2BXML%2BV0//EN#SECTION1>.

Commision of the European Communities. Completing the internal market - white paper from the commision to the european council, Červen 1985.

European Parliament. Fact sheets, Leden 2008. URL http://www.europarl.europa.eu/facts/3_2_3_en.htm.

The European Parliament and the Coucil. Directive of the european parliament and of the coucil on services in the internal market, Březen 2004.

The European Parliament and the Coucil. Directive of the european parliament and of the coucil on services in the internal market, Prosinec 2006.

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Pracovní právo a směrnice o službách, Leden 2006a. URL <http://www.mpo.cz/dokument23628-strana2.html>.

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Příležitosti pro podnikání ve službách na evropských trzích, Červen 2007a. URL <http://www>.

businessinfo.cz/cz/clanek/export-sluzeb-analyzy-studie-a/pri%
1-pro-podnik-ve-sluzbach-evr-trhy/1001643/44623/.

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Jaký přínos bude mít směrnice o volném pohybu služeb pro podnikatele?, Leden 2006b. URL <http://www.mpo.cz/dokument17715.html>.

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Kapesní průvodce směrnicí o službách na vnitřním trhu, Květen 2007b. URL <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/sluzby-na-vnitrnim-trhu-eu/pruv-sm%ernici-o-sluzbach-na-vnitr-trhu/1001641/44826/>.

Sagit. Lucemburský kompromis, Květen 2004. URL http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=156&typ=r&levelid=eu_1%35.htm.

Český statistický úřad. Ediční plán - služby, Leden 2008. URL <http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/aktual/ep-9>.

Český statistický úřad. Analýza trhu práce, 2007. URL [http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/59003186AA/\\$File/311107k02.%pdf](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/59003186AA/$File/311107k02.%pdf).

Seznam obrázků

1	Hrubá přidaná hodnota služeb - zdroj ČSÚ	32
2	Nárůst exportu - zdroj ČSÚ	33
3	Zahraniční obchod se službami - zdroj ČSÚ	36
4	Tržby v sektoru tržních služeb - zdroj ČSÚ	39
5	Zaměstnanci v tržních službách a IT - zdroj ČSÚ	40
6	Tržba na pracovníka - zdroj ČSÚ	41

Seznam tabulek

1	Vývoj HDP a přidané hodnoty služeb (v mld. Kč) - zdroj ČSÚ	32
2	Vývoj zaměstnanosti v sektoru služeb (v tisících) - zdroj ČSÚ	34
3	Zahraniční obchod ČR se službami v letech 2001–2006 (v mil. Kč) . . .	35
4	Podíl služeb na celkovém importu vybraných zemí - zdroj UNCTAD . .	36
5	Tržby v oblasti tržních služeb v letech 2000–2007 (v mil. Kč) - zdroj ČSÚ	39
6	Zaměstnanost a tržby v oblasti tržních služeb 2000–2007 (v mil. Kč) - zdroj ČSÚ	42
7	Dopad návrhu směrnice na růst přidané hodnoty a HDP České republiky - zdroj CzechTrade	44
8	Dopad snížení cen na růst HDP České republiky - zdroj CzechTrade . .	47
9	Dopad směrnice na zaměstnanost - zdroj CzechTrade	48
10	Dopad směrnice na export služeb - zdroj CzechTrade	50
11	Dopad směrnice na import služeb - zdroj CzechTrade	52